

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การผลิตภาพยนตร์สารคดี “ชีวิตชาวมอแกน”

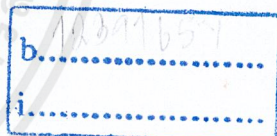
DOCUMENTARY FILM PRODUCTION “MORGAN LIVING”

T120814

นางสาว ัญญา ม่องโพธิ์

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน... 120814
วัน,เดือน,ปี... 27 ส.ค. 2555

ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาพยนตร์และวิดีโอ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ปีการศึกษา 2553

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบอนุญาตศิลปนิพนธ์

การผลิตภาพยนตร์สารคดี “ชีวิตชาวมอแกน”

DOCUMENTARY FILM PRODUCTION “MORGAN LIVING”

นางสาว ณัฐชา ม่อง โปธิ
MS. NATTACHA MONGPHO

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
อนุมัติให้ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาพยนตร์และวิดีโอ

อาจารย์ที่ปรึกษาศิลปนิพนธ์.....วันที่ ๓๐ มี.ค. ๕๔
(อาจารย์เตือนฤดี รักใหม่)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากขาดบุคคลสำคัญเหล่านี้ ที่คอยให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือ คอยห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา บุคคลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จึงถือได้ว่ามีส่วนร่วมในงานของข้าพเจ้าด้วย

ขอบพระคุณพ่อคุณแม่ ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้เสมอ

ขอบพระคุณอาจารย์เข มังกรวงษ์ ที่ให้คำแนะนำในการตัดต่อภาพยนตร์สารคดี

ขอบพระคุณเพื่อนๆทุกคนในFilm 25 ที่คอยช่วยเหลือ เป็นทั้งแรงกายและใจและคอยดูแลด้วยความอบอุ่น เป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้

ขอบพระคุณพี่เนาวนิตย์ แจ่มพิศ ที่ปรึกษาชาวมอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง

ขอบพระคุณพี่วิฑูรย์ ทับทิมสุวรรณ ที่ปรึกษาชาวมอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง

ขอบพระคุณครูป๊อง ที่ปรึกษามูลนิธิเมอร์ซี่ ประจำเกาะเหลา จังหวัดระนอง

ขอบพระคุณรุ่นน้องFilm 26 (น้องบิว, น้องม่งมิ่ง) ที่คอยช่วยเหลือในด้านการถ่ายทำและตัดต่อสารคดีเรื่องนี้

ขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนที่นี่จนเติบโตถึงปีสุดท้ายของการเล่าเรียน

นางสาวณัฏฐา ม่องโพธิ์

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพประกอบ	จ

บทที่

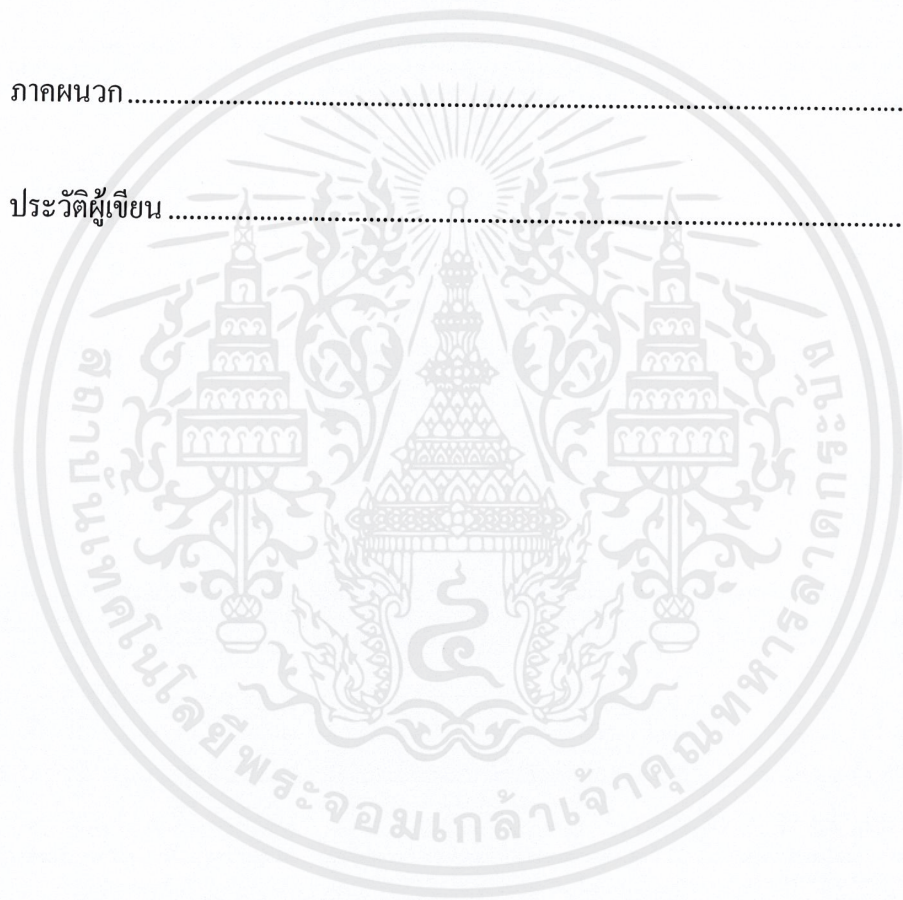
1	บทนำ.....	1
	ที่มาและความสำคัญของโครงการ.....	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	1
	ขอบเขตของโครงการ.....	2
	ลักษณะของโครงการ.....	2
	แนวทางการบรรลุเป้าหมาย.....	2
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
2	การศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล	3
	ประวัติความเป็นมาของชาวมอแกน	3
	ประวัติของชาวมอแกนเกาะเหลานอก จังหวัดระนอง	4
	ชีวิตปัจจุบันของชาวมอแกนเกาะเหลา ณ วันนี้.....	5
	สัมภาษณ์คุณเนาวนิตย์ แจ่มพิศ ที่ปรึกษาชาวมอแกน.....	5
	สัมภาษณ์นายวิฑูรย์ ทับทิมสุวรรณ ครูสอนวัฒนธรรม.....	8
	สัมภาษณ์ครูป๊อง มุลินธิเมอร์ซี่.....	10
	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวมอแกนในปัจจุบัน.....	12
	การเปลี่ยนแปลงด้านการทำมาหากินและการดำรงชีพ.....	14
	การเปลี่ยนแปลงด้านภาษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม.....	14
	การเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้พื้นบ้าน.....	16

ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของหมู่บ้านและประชากร.....	17
ข้อมูลตัวอย่างสารคดี	19
ภาพยนตร์สารคดีต้นแบบ	20
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	22
วิเคราะห์การถ่ายทำสารคดี	23
3 บทภาพยนตร์	24
แนวทางของบทภาพยนตร์สารคดี	24
แนวความคิดของบทภาพยนตร์(Theme).....	24
โครงเรื่อง (Plot).....	25
เรื่องย่อ (Synopsis).....	25
จุดมุ่งหมายของตัวละคร.....	26
แรงกระตุ้นสู่จุดหมาย.....	26
โครงเรื่องขยาย (Treatment).....	27
ตัวละคร (Character).....	29
บทถ่ายทำภาพยนตร์ (Shooting Script).....	30
4 ขั้นตอนการผลิตภาพยนตร์	37
การเตรียมงานก่อนถ่าย และการถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี	37
การวางแผนก่อนการถ่ายทำ	38
การเตรียมอุปกรณ์.....	38
การถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี	39
การถ่ายภาพการให้สัมภาษณ์.....	41
การวางแผนก่อนการตัดต่อ.....	42
งานหลังการถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี.....	42
อุปกรณ์และเทคนิคในการลำดับภาพ	42
ขั้นตอนการตัดต่อเสียง.....	42
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	44

	หน้า
บทสรุป.....	44
ปัญหาในขั้นต้นก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์.....	44
ปัญหาในขั้นต้นการถ่ายทำภาพยนตร์.....	45
ปัญหาในขั้นต้นหลังการถ่ายทำ.....	46
 บรรณานุกรม.....	 47
 ภาคผนวก.....	 48
 ประวัติผู้เขียน.....	 50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

ในสังคมไทยในปัจจุบันนี้มี หลายเชื้อชาติเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการมาค้าขาย ติดต่อกิจหรือเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยทั้งชั่วคราวและถาวร แล้วยังรวมถึงชนเผ่าต่างๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทย ตามหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตต่างกับคนไทยกันอย่าง โดยสิ้นเชิงทั้งรูปร่างหน้าตา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น คนเหล่านี้ล้วนเป็นกลุ่มคนเล็กๆ

กลุ่มชาวมอแกนก็เป็นหนึ่งในชนเผ่าที่ตั้งถิ่นฐานในไทย อยู่ตามหมู่เกาะต่างๆทางภาคใต้ที่มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์จนสามารถดำรงเผ่าพันธุ์มาได้ถึงทุกวันนี้ แต่เนื่องจากชาวมอแกนนั้นตั้งถิ่นฐานมานาน จึงมีทั้งสองกลุ่มรุ่นบรรพบุรุษและรุ่นลูก ในรุ่นบรรพบุรุษนั้นยังคงรักษาธรรมเนียมประเพณี นับถือผี ออกหาปลาเพื่อยังชีพ รุ่นลูกนั้นเป็นคนสมัยใหม่มากขึ้นเนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนไป ทั้งในการแต่งกาย และการทำมาหากิน แต่ทั้งสองรุ่นนั้นก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนเดิมแม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนไปขนาดไหนก็ตาม

และสิ่งนี้เองจึงถ่ายทอดนำเสนอโดยการนำ ชาวมอแกนเกาะเหลาในชนเผ่ามอแกนมาเล่าและแสดงความคิดเห็นทางด้านสังคม วัฒนธรรมเมืองที่ถาโถมเข้ามาเหมือนคลื่นที่เซาะชายฝั่งไม่หยุดหย่อน พวกเขาได้มีการปรับเปลี่ยนแล้วรับมืออย่างไรที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต และจะรักษาดำรงเผ่าพันธุ์อย่างไรให้คงอยู่รอด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาการผลิต และการถ่ายทำภาพยนตร์สารคดีแนวชีวิตบุคคล โดยดำเนินเรื่องผ่านชาวมอแกน
2. เพื่อฝึกฝนกระบวนการคิด การเล่าเรื่อง การกำกับภาพ โดยตั้งประเด็นระหว่าง 2 Generation ร้อยเรียงตัดสลับกัน ให้อยู่ภายในเรื่องเดียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขอบเขตของโครงการ

เทคนิค	ระบบ DV ดิจิตอล รูปแบบ 16.9 (wide screen)
ความยาว	14.00 นาที
ระบบ	สร้างงานด้วยโปรแกรม Adobe Premiere Pro After FX บันทึกลงบนแผ่น DVD ระบบ PAL DV 720 x 576 pixel

ลักษณะของโครงการ

ภาพยนตร์สารคดีแนวชีวิตบุคคล โดยผ่านการเล่าเรื่องของชาวมอแกนเกาะเหลาว่าคิด
อย่างไรที่สังคมเมืองได้เข้ามามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนดีหรือไม่หรือมีผลกระทบต่อ
ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของตนอย่างไร คิดว่าจะรักษาดำรงต่อไปได้ไหม

แนวทางการบรรลุเป้าหมาย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเรียนรู้ชีวิต กับชาวมอแกน ในการใช้ชีวิตทั้งใน
สังคมและครอบครัว โดยสัมภาษณ์ สังเกตการณ์
2. สรุปลักษณะข้อมูลแนวความคิด นำมารวบรวม กำหนดเป็นแนวทางลักษณะงาน และ
ขั้นตอนต่างๆ จนเป็นบทภาพยนตร์สารคดี
3. การถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี นำบทสารคดีที่ได้มาเป็นแนวทาง ในการถ่ายทำโดยลงไป
ทำงานที่สถานที่จริง ทำการบันทึกภาพ รวบรวมข้อมูลทั้งเก่าและใหม่ นำทุกอย่างมารวบรวม จน
เสร็จเป็นภาพยนตร์สารคดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีทักษะความสามารถ และเข้าใจกระบวนการผลิตภาพยนตร์สารคดีมากขึ้น
2. เรียนรู้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ในการถ่ายทำ
3. มีทักษะและเข้าใจวิธีการในการผลิตภาพยนตร์สารคดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล

การผลิตภาพยนตร์สารคดี เรื่อง “ชีวิตชาวมอแกน” จำเป็นต้องศึกษาประวัติของชาวมอแกน และรวมถึงข้อมูลสังคมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอแกน

ประวัติความเป็นมาของชาวมอแกน

เมื่อกล่าวถึงถึงชนชาติพันธุ์ชาวเลในประเทศไทย หลายคนอาจยังคงสับสนในอัตลักษณ์ของกลุ่มนี้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ชาวเลอาศัยอยู่บริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันและติดต่อกับพื้นที่กับผู้คนกลุ่มต่างๆ มาเป็นเวลานานร้อยปี ปัจจุบันเราสามารถแบ่งกลุ่มชาวเลออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ อูรักลาโว้ย (Urak Lawoi) มอแกน (Moklen) และมอแกน (Morgan) ชาวเลทั้งสามกลุ่มมีภาษาพูดอยู่ในตระกูลออสโตรเชียน ไม่มีลายเขียน ปัจจุบันทั้งสามกลุ่มตั้งบ้านเรือนกระจายตัวอยู่ตามริมฝั่งทะเลและตามเกาะต่างๆทางบริเวณภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย

ชาวเลกลุ่มมอแกน (Morgan) นับเป็นชาวเลที่ยังคงรักษาวิถีดั้งเดิมเอาไว้ได้มากที่สุด ในสมัยก่อน ชาวมอแกนเดินทางล่องเรืออยู่ในบริเวณทะเลอันดามัน ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนเรือที่เรียกว่า “กำบาง” เดินทางไปตามเกาะต่างๆเพื่อจับปลาและงมหอย ส่วนในช่วงที่ทะเลมีคลื่นลมจัดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พวกเขาจะอพยพขึ้นมาสร้างเพิงพิงพักชั่วคราวอยู่บริเวณอ่าวที่หลบลมและสะดวกในการจอดเรือ ชาวมอแกนยังคงหากินกับท้องทะเลเหมือนอย่างที่บรรพบุรุษเคยทำมา การเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติยังคงใช้อุปกรณ์การจับอย่างเรียบง่าย และเก็บหาอย่างพอเพียงในแต่ละมือเท่านั้น

ในประเทศไทย เราสามารถพบชุมชนชาวมอแกนได้ที่บ้านเกาะเหลา เกาะพยาม และเกาะช้างในจังหวัดระนอง ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา และบ้านราไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันมีประชากร มอแกนอาศัยอยู่ในประเทศไทยราว 800 คน ชุมชนมอแกนบนเกาะสุรินทร์นับเป็นชุมชนมอแกนที่รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ได้มากที่สุด ปัจจุบันมีมอแกนตั้งบ้านเรือนรวม 64 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 236 คน¹ แยกเป็นประชากรชาย 49 คน หญิง 71 คน เด็กชาย 63 คน และเด็กหญิง 53 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในโลกปัจจุบัน กระแสความเจริญและวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของชาวมอแกนเป็นอย่างมาก ทั้งกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม และระบบเศรษฐกิจที่มีตัวเงินเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาวมอแกนอย่างรวดเร็ว รวมถึงเหตุการณ์คลื่นสึนามิในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งทำให้เห็นภาพสะท้อนของวิถีชีวิตดั้งเดิมในบริบทของการแปรเปลี่ยนได้อย่างชัดเจน

ประวัติของชาวมอแกนเกาะเหลานอก จังหวัดระนอง

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนที่อาศัยรวมกันเป็นชุมชนขนาดย่อมริมทะเลด้านนอกเกาะเหลานอก ซึ่งเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ มอแกน อาศัยอยู่นั้น นับรวมระยะเวลากว่า 30 ปีมาแล้วที่พวกเขาสร้างบ้านเรือนตั้งหลักแหล่ง โดยการชักชวนของจำทวี ผู้ซึ่งอาศัยก่อน โดยต้องการให้หยุดเร่ร่อน ตามเกาะแก่งอันดามัน และวันนี้บางส่วนได้ย้ายไปอาศัยอยู่ที่เกาะช้าง โดย องค์การคริสตจักรระนองเป็นหน่วยงานสนับสนุนในการสร้างบ้าน ระยะเวลาการเดินทางไปประมาณ หนึ่งชั่วโมง

วิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชาวมอแกนเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการนับถือผีบรรพบุรุษ ประกอบอาชีพการประมงสามารถอาศัยอยู่ในทะเลได้ครั้งละหลายวัน มีวัฒนธรรมที่เป็นเฉพาะ โอกาสทางการศึกษาน้อย ถึงแม้จะมีโรงเรียนบ้านในชุมชน เนื่องจากการอพยพย้ายที่

ลักษณะบ้านเรือน

เป็นบ้านไม้ยกพื้นสูงมุงจากไม่มีความมั่นคงต่อภัยธรรมชาติต่างๆ

ระบบสาธารณูปโภค

ใช้เครื่องปั่นไฟ ระบบน้ำบ่อบาดและพึ่งพาระบบน้ำจากธรรมชาติ

ระบบสาธารณสุข

ไม่ถูกสุขลักษณะชาวมอแกนในพื้นที่ไม่มีความรู้ในเรื่องการรักษาพยาบาลทำให้สมาชิกในชุมชน มีโรคทางเดินทางอาหาร ทางเดินหายใจ ทำให้แต่ละปีมีผู้เสียชีวิตจากโรคท้องร่วงในทุกปี

ชีวิตปัจจุบันของชาวมอแกนเกาะเหลา ณ วันนี้

มหันตภัยสึนามิเมื่อเดือนธันวาคม ปี2547 ที่ผ่านมา ชาวไทยและทั่วโลก ได้รู้จักตัวตนของเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คนทะเลกลุ่มนี้มากขึ้น ด้วยเหตุที่พวกเขาที่มีสัญชาติญาณของความเป็น “ คนทะเล ” ทำให้รอดพ้นจากวิกฤติเลวร้ายนั้นมาได้อย่างหวุดหวิด ทว่า นอกจากชีวิตแล้ว พวกเขาก็ไม่เหลืออะไรพอที่จะใช้ดำรงชีวิตต่อไปได้เลย ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ค่อยๆ พยอกลงไปในพื้นที่ แต่ก็ยังมีบางแห่งที่แรงน้ำใจเดินทางไปถึงลำบาก เนื่องจากสถานะตัวตน ความเป็น คนไร้รัฐ ไม่มีสถานะทางทะเบียนมารองรับทำให้ ไม่ได้รับการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่างเลย เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล หรือ สิทธิในการเดินทาง เป็นต้น เด็กๆ ของที่นี่ส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนของรัฐ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณ เกาะเหลาใน กล่าวสำหรับเด็กมอแกนแล้ว อัตราเฉลี่ยระดับการจบการศึกษา อยู่ที่ประมาณ ๗.4 เนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น หลักสูตรของการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต การขาดความเข้าใจของบุคลากร ทัศนคติที่เป็นไปในด้านลบทำให้ละเลยที่จะเข้าถึงเด็กมอแกน เป็นต้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เด็กๆ จะออกจากโรงเรียนกลางคัน เพื่อมาช่วยพ่อแม่ หากินตามวิถีชาวเล

ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มผู้ใหญ่ ของเด็กๆ ก็ยัง ประสบปัญหาในการทำมาหากิน แม้ในตอนนี้นี้ การจ้างไปประเบ็ดปลาจะไม่มียู่แล้ว แต่ก็ยังมีนายทุนบางกลุ่มจากระนอง ชักชวนไปดำปลิงอย่างผิดกฎหมาย บางครั้งโดนโกง บางครั้งโดนยิงตาย ปราบกฏการณ์ดังกล่าวไม่ใช่เรื่องใหม่แต่ เพียงเพราะคนเหล่านี้มีทางเลือกไม่มากนักไม่มีอาชีพที่ยั่งยืน ทรัพยากรในท้องทะเลก็ลดน้อยลง จึงไม่แปลกที่เห็นผู้คนส่วนใหญ่ว่างงาน จึงไม่แปลกเลยที่วันนี้มอแกนบางส่วนเริ่มออกไปขทานในระนอง นอกจากนี้ปัญหา พื้นฐานหลายๆอย่างก็ดำรงสภาพอยู่เช่นเดิม อาทิเช่น ปัญหาขยะซึ่งเป็นปัญหาเชื่อมโยงกับสุขภาพอนามัย และ โรคติดต่อมากมายที่มาทางน้ำ เช่น โรคท้องเสีย ซึ่งในทุกๆปีจะต้องมีคนเสียชีวิต ปัญหาน้ำกินน้ำใช้ ปัญหาโรคผิวหนัง หรือ ปัญหาที่อยู่อาศัย ที่ดิน กระทั่งการเรียนรู้ที่จะใช้ห้องส้วมอย่างถูกวิธี ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร ทั้งหมดทั้งปวง คือ สภาพความเป็นจริงของมอแกน เกาะเหลา หากเมื่อกล่าวกันให้ถึงที่สุด กลุ่มมอแกนที่อาศัยในเกาะเหลา อาจเป็นกลุ่มที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่แย่ ที่สุด เมื่อ เทียบกับ พื้นมอแกนในหลายๆพื้นที่

สัมภาษณ์คุณณาวินิตย์ แจ่มพิศ ที่ปรึกษาชาวมอแกน เกาะเหลานอก จังหวัดระนอง

หลังเกิดสึนามิชาวมอแกนมีความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง?

ณ วันนี้ชาวมอแกนเกาะเหลามีอยู่ 50 ครอบครัว 278 คน แยกเป็นเด็ก 112 คน ก็ไม่น้อย ผู้หญิงจะมีเยอะ ผู้ชายจะมีน้อย ตายบ่อย อุบัติเหตุกับตายคือ เขาไปทำงานดำน้ำขึ้นมา 30-40 เมตร ดำปลิง เขาเรียกว่าน้ำซ้อตหรือน้ำหนีบ ขึ้นมาชักตายหรือไม่ก็พิการ หรือไม่ไปหากินฝั่งพม่าก็โดนจับไปมั้ง โคนยิงบ้าง ก็คือปัญหาของเขา ถ้าเราไม่สะท้อนคิดช่วยตอนนี้ คิดดูสิคนที่ไม่มีอยู่ที่ตรงนี้เขาก็ไม่รู้ และอุบัติเหตุหลายๆ คือน้ำ น้ำดื่มเราต้องไปซื้อน้ำโพลาลิตรมา น้ำใช้จะต้องไป

ชื่อในเมืองมา มันมีน้ำอยู่บ่อหนึ่งเป็นบ่อดั้งเดิม แต่ ณ วันนี้หลังจากสิ้นนามิมากินไม่ได้แม่แต่อาบน้ำก็จะเป็นผื่น เด็กจะเป็นโรคผิวหนังเยอะ โรคประจำหมู่บ้านคือท้องเสีย พอขึ้นเดือน 3-4จะต้องระวังแล้ว

มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือบ้างไหม?

หลังจากเกิดสิ้นนามิก็มีหลายหน่วยงาน หลายองค์กรที่เข้ามาช่วยเหลืออย่างเช่น เซฟ อังคามัน, เอกซันเอด, มูลนิธิเด็ก, คริสต์เตียน, มูลนิธิส่งเสริมพัฒนาบุคคลหรือเมอร์ซี่ มี 5 มูลนิธิวันนั้นจนถึงวันนี้มีทั้งให้ดีและไม่ดี ทำให้ชุมชนแตกแยกไปเกาะโน้นบ้าง เกาะนี้บ้างกลายเป็นมอแกนตอนนี้ย้ายไปอยู่ 3 เกาะแล้ว หลังสิ้นนามิมาความช่วยเหลือของคริสตเตียนเข้ามาปี 2549 เขาก็ย้ายพาสิบครอบครัวไปอยู่เกาะพยาม พอปี2550 ก็ย้ายมาเอาอีก 30 ครอบครัวไปไว้เกาะช้าง 108 คน จากตรงนี้ ถามว่าคนที่รู้สึกเป็นใจบ้าง ก็ใจหายเผ่ๆ จากที่เคยอยู่ด้วยกันแต่ทำไม่ได้เขาเองก็ไม่มีสิทธิ์เลือก เพราะในการที่เขาช่วยก็ต้องมีข้อแม้ข้อตกลงกัน สิ่งที่เขาต้องการก็คือการช่วยเหลือ คุณเอาไปก็ต้องช่วยเหลือพวกเขา ผลงานมีทั้งบวกและลบการทำงานตรงนี้ก็เป็นที่รู้กันอยู่ การช่วยเหลือนี้ปลายทางจะลำบาก แต่ถ้าเราไม่พูดดีหมด แต่ถ้าพูดค่อนข้างจะไม่ดีละ ที่เป็นคนชอบพูดตรงไปตรงมา เลยเป็นแบบนี้เขาคิดว่า เราขัดแย้งขัดเขาเขา เพราะถ้าชุมชนมอแกนเกาะเหลาไม่มีที่อยู่มอแกนไม่กล้าพูดอะไร แต่สิ่งไหนที่เราทำได้ก็รับ เพราะเราคือผู้ที่ขาด เขามีเงินมาช่วยเหลือ ใครบ้างจะไม่เอา แต่บางครั้งที่เขาช่วยมันไม่ตรงประเด็นพอเราพูดมันก็ไม่ดีคือให้ยังงี้ต้องเอาอย่างงั้น แต่ถ้าเป็นคนพัฒนาหรือนักช่วยเหลือจริงๆ เขาจะช่วยแบบช่วยให้เป็น นี่ส่วนมากการช่วยเหลือของเขาจะเข้ามาให้ใช้ในระบบที่แบบอย่างปลามาให้ หุงข้าวมาให้ แต่แท้จริงเราไม่ต้องการแบบนั้น มีก็ดี เท่าก็ดี เราไม่ต้องการให้เค้ามาหุงข้าวให้กิน อยากให้เขาช่วยแบบยั่งยืนมีอาชีพแต่พอเราพูด เขาก็จะถามว่าจะเอาหรือไม่เอา คุณไม่เอาเราก็ไม่ว่า ถ้าเราพูดมันก็ติดลบ

มีปัญหากับการทำงานตรงนี้บ้างไหม?

พืคิดว่าการทำงานตรงนี้มักจะมีปัญหา ปัญหามีไว้แก้ไข ถ้าเราไปกลัวก็ทำไม่ได้ แต่ยืนยันเลยว่าพืจะต่อสู้เพื่อมอแกน เราจะทำให้ดีที่สุดและหมั่นบอกมอแกนว่าเราคงจะต้องยืนหยัดด้วยตนเอง อย่าให้เหมือนคนข้างนอกบอกว่ามอแกนไม่คิดทำมาหากิน นั่งอมมืออเท้าแท้จริงมันไม่ใช่ ณ วันนี้ใกล้จะสูญพันธุ์แล้ว เด็กกำพร้าก็เยอะ แม่หม้ายก็เยอะ แต่ถ้าพืพูดเขาก็ทำว่าเป็นผู้ที่เรียกร้องแต่ใช่ เรายอมรับว่าเป็นผู้เรียกร้อง แต่เราไม่ได้เรียกร้องในสิ่งที่ผิด เราเรียกร้องในสิ่งที่ถูกต้องในสิ่ง

ที่เขาควรจะได้ และเรื่องที่เขาเดือดร้อนมากๆ ที่พีตต่อสู้ให้กับพวกเขา เรื่องบัตรประชาชนก็เคยยื่นหนังสือกับท่านนายกอภิสิทธิ์และก็ได้ตอบรับมา อยากจะขอให้ชาวมอแกนรับสิทธิที่เหมาะสม เกาะสุรินทร์เพราะมอแกนเกาะเหลากับเกาะสุรินทร์ไม่ต่างกันเลยเพราะเป็นเครือญาติกัน มอแกนเกาะสุรินทร์ได้รับบัตรนำหน้าด้วยเลข 5 เป็นคนไทยที่ถูกต้องแต่มอแกนเกาะเหลายังใช้บัตรเลข 0 บัตรไม่มีสถานะทางทะเบียนนี้แหละที่กำลังเรียกร้องสิทธิให้กับเขา อย่างน้อยสิ่งไหนที่เขาควรจะได้ก็น่าจะได้ นะ ไม่น่าจะมีการเลือกปฏิบัติ เพราะต้องตัวอย่างก็มี เกาะสุรินทร์ เกาะเหลาก็ไม่ต่างกัน ยิ่งไงๆ เขาก็คือมอแกนนี่พีตกำลังต่อสู้ให้กับพวกเขา¹

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์พีตเนาวินิตย์

---

¹ สัมภาษณ์เนาวินิตย์ แจ่มพิศ, ที่ปรึกษาชาวมอแกน เกาะเหลานอก จังหวัดระนอง, 14 มกราคม 2554.

สัมภาษณ์นายวิฑูรย์ ทับทิมสุวรรณ ครูสอนวัฒนธรรม เกาะเหลานอก จังหวัดระนอง

ครูสอนวัฒนธรรมมีหน้าที่อะไร?

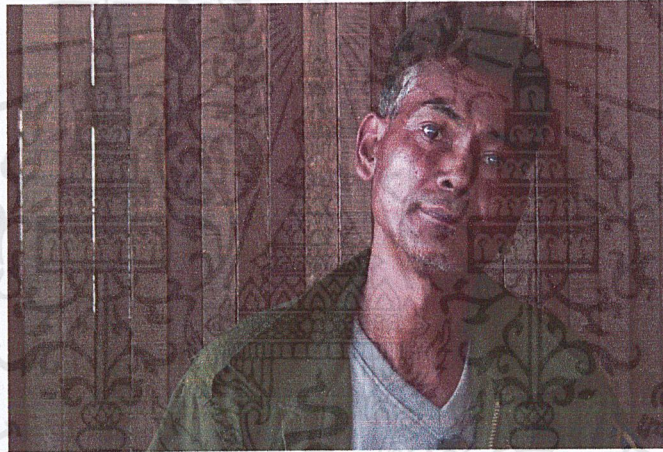
ผมมีหน้าที่ดูแลชาวมอแกนตรงนี้ก็เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่ามอแกน

อนุรักษ์ภาษา ผมได้เขียนเพลงเป็นภาษามอแกนไว้หลายเพลง แต่เพลงที่สามารถบันทึกเทป บันทึกเป็นแผ่นซีดีแล้วนำไปแสดงหน้าพระที่นั่งพระองค์เจ้าศรีรัตน์ รัชทายาท ที่ศูนย์เมอร์ซิ่งคลองเตย คือเพลงกล่อมให้เด็กนอน เพลงนี้ก็ได้รับการสนับสนุนจากทีมเมอร์ซิ่ง ก็มีครูหุ้ย เป็นครูสอนการเต้นรำ ทำเต้นรอนึ่งของเด็ก คิดเรื่องการแต่งกายให้มันตรงแบบฉบับของชาวมอแกนเดิม เพราะคำว่ารอนึ่งจริงๆแล้วมันไม่ใช่ของมุสลิมรอนึ่งเดิมนี่คือของชาวมอแกน ต่อก็ประยุกต์เป็นรอนึ่งของมุสลิม แล้วก็รอนึ่งของมอแกนมันก็มีอยู่สองอย่าง รอนึ่งมี 2 ภาษา คือลักษณะคำร้องต่างๆเนี่ย ท่วงทำนองจะคล้ายๆกันหมด ไม่ว่าจะรอนึ่งของมุสลิม รอนึ่งมอแกน ทำนองจะคล้ายกัน ผมเน้นเรื่องการอนุรักษ์ภาษา ถ้าเราปล่อยให้เด็กเรียนภาษาไทย เรียนแต่ภาษาอังกฤษแล้วต่อไปภาษาเผ่าพันธุ์เดิมของเขาสูญหาย ผมคิดว่าอันนั้นน่าเสียดายมาก ซึ่งทุกวันนี้ผมได้ล้มเลิกประเพณีบางสิ่งบางอย่างไป ตอนนั้นผมไปล้มเลิกที่หมู่เกาะลัมปี ประเทศพม่า ซึ่งมีพี่น้องชาวมอแกนอาศัยอยู่ 30 ลำเรือรวมก็ประมาณ 300 กว่าคน 30กว่าลำเรือ 300กว่าคนที่อยู่ร่วมกัน เคามีประเพณีของเขาอย่างหนึ่ง คือ เขาเกิดในเรือ พอเขาเกิดเสร็จปั๊บ เด็กที่เกิดมา เขาจะเขวี้ยงทิ้งน้ำก่อน พอเขวี้ยงทิ้งน้ำแล้วก็ดำไปเอาขึ้นมา ผมก็ไปล้มเลิกประเพณีนั้นเพราะว่า ถ้าเด็กเกิดมาช่วงหน้าฝน น้ำจะหวานนิดๆ ปลาฉลามมาเวียนว่ายอยู่ที่นี้เด็กที่เกิดมาเขวี้ยงลงตู้มปั๊บ กลืนควาเลือด ควาอะไรมัน ปลาฉลามสวนสูบไม่เรียบร้อยหรือ อันนั้นคือเรื่องหนึ่งที่น่าเป็นห่วงที่ผมไปล้มเลิกมา เราจะสูญเสียวัฒนธรรมเดิมๆไปโดยที่เราไม่รู้เท่าไม่ถึงการ เพราะว่าหน่วยงานไหนที่เข้ามาพัฒนา ไม่ว่าจะเป็เครื่องข่ายการคืนสัญชาติชาวไทย หรือว่าจะเป็องค์กรต่างๆที่เข้ามาพัฒนา ผมขอให้นั้นให้ผลประโยชน์ให้ตกอยู่กับชาวบ้านอย่างแท้จริง อย่าได้เป็นไปเพื่อมาทำข่าว สร้างฉากขึ้นมา เพื่อต้องการที่จะดึงงบประมาณตรงนั้นมาใช้จ่าย ขอเรื่องเถอะครับ ขอให้ว่าคนที่ลำบากเนี่ย อย่าได้ไปทางเอาคนลำบากไปเป็นช่องทางทำมาหากินเพราะลำบากมากพอแล้ว อย่าเอาเปรียบเขาอีกเลยครับ ขอเถอะครับ ขอว่าถ้าไม่มีจิตพัฒนาจริงๆก็อย่าเข้ามาทำลาย อย่ามาแสวงหาผลประโยชน์กับคนลำบากเลยครับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยากฝากอะไรกับคนที่เข้ามาเที่ยวที่เกาะเหลานอก?

อยากให้สังคมเมืองช่วยกันรณรงค์อย่าซื้อปลากระเบิด อย่าซื้อปลาช็อต ให้ซื้อปลาที่เค้าจับด้วยอวน ด้วยตะข่ายให้ซื้อปลาที่ตกมาด้วยเบ็ด ถ้าเรากันได้ตรงนี้ เราไม่หมดทรัพยากรทางทะเล เราไม่หมดแหล่งอาหารทางทะเลก็เหมือนกับที่คุณเข้ามาในเกาะมอแกนเนีย ถ้าคุณเข้ามารักษาความเป็นเดิมๆของเขา อย่าเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตไปในทางไม่ดี ให้เขารักษาวัฒนธรรมประเพณีเดิมๆของเค้าสนับสนุนเค้าตรงนี้อ่าเอาสิ่งที่มีมอมเมา มาให้เขาคงนี้ผมเชื่อว่า มันจะรักษาวัฒนธรรมประเพณีเดิมๆของมอแกนได้ตราบนานเท่านาน²

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์พี่วิฑูรย์

²สัมภาษณ์วิฑูรย์ ทับทิมสุวรรณ, ครูสอนวัฒนธรรม เกาะเหลานอก จังหวัดระนอง, 15 กุมภาพันธ์ 2554.

สัมภาษณ์ครูป้อง มูลนิธิเมอร์ซี่ที่ประจำเกาะเหลานอก จังหวัดระนอง

วันที่มูลนิธิเมอร์ซี่ได้เข้ามาช่วยเหลือชาวมอแกนเป็นอย่างไรบ้าง?

วันที่เข้ามา เด็กจะมาเยอะมาก พวกเราจะไปกับเรา ส่งภาษาอะไรกับเราไม่รู้เรื่อง ประสาทมือ หู ตา สัมผัสอะไรของเขาไม่ได้ โยนบอล รับส่งอะไรไม่ได้เลยซึ่งเราก็มองไปว่า เด็กด้อยมาก ขาดโอกาสมากปีแรกเราไม่เน้นของเรื่องการเรียนการสอน ปีแรกเราเน้นคุณภาพชีวิต อาหารเรามีอาหารเช้า กลางวัน เย็น สำหรับเด็กมีให้ครบ 3 มื้อ มีนมเสริม ผลไม้ เราทำทุกอย่างเพื่อให้เด็กมีชีวิตรอด แล้วเราก้เน้นไปหลักสูตรการเรียนการสอนมากขึ้น เขาไม่เคยได้ยาภูมิคุ้มกันใดๆกับตัวร่างกายเขา เด็กกินนมข้นหวานไม่กินนมกระป๋อง เด็กเดินเท้าเปล่า เด็กกินหอยดิบ แม่เดินไปไหน เด็กเดินไปไหนเดินเท้าเปล่า นี่คือน้ำที่พยาธิในตัวเด็กเยอะมาก ช่วง 3 เดือนแรกเราก้ให้กินปกติ เด็กกินเยอะ แล้วก้ให้นอนถ้าเด็กได้รับการพักผ่อนให้เพียงพอ สมองก้จะพัฒนา ปรากฏว่าเด็กนอนไม่ได้ นอนไม่หลับไม่ชิน ออกไปเล่นน้ำเด็กไม่ชินกับเรา มานั่งกังวลว่าทำไมเด็กถึงไม่นอนนอนแป๊บเดียวก็ตื่น กินก็เยอะ น้ำหนักไม่ขึ้น ก็เลยมานั่งดู ว่าพยาธิในตัวเด็กสูง เราก้ซื่อยามถ่ายพยาธิให้สำหรับเด็ก เด็กทุกคนได้รับยาถ่ายพยาธิ วันแรกเราใช้ยาถ่ายพยาธิตัวนี้ ออกปาก จมูก จาม กระเด็นออกมา เวลาเข้าห้องน้ำ พยาธิตัดกัน ร้อง ก็ทุกคนต่างตื่นตื่นและตกใจกับสิ่งที่ออกมาจากร่างกาย เขาไม่รู้ว่าจะอะไร แต่รู้ว่าช่วยเยี่ยวิ้งกันทั้งเกาะในคืนวันศุกร์เช้าวันจันทร์มีโทรศัพท์มาครูป้องให้กินอะไรเนี่ย ออกมาเต็มไปหมดเลย วิ้งกันทั้งคืน ร้องกันทั้งคืน เด็กกินมาแล้วจามนี่ก้ว่าเส้นมาแล้ว ปรากฏว่าพยาธิออกมาด้วย

การศึกษาของเด็กมอแกนมีการพัฒนามากน้อยเพียงไร?

มูลนิธิเมอร์ซี่ตอนนี้เอาไปเรียนที่ระนอง 4 คน เรียนมอหนึ่ง 2 คน ปอหนึ่ง 2 คน มอหนึ่งอยู่สตรีระนอง ปอหนึ่งอยู่โรงเรียนศรีอรุโณทัยถือว่าเป็นโรงเรียนอันดับหนึ่งในจังหวัดระนอง เราอยากให้มอแกนได้ไปเรียนกับลูกนายหัว ไปรู้จักสังคมบ้างกับคนที่มิอันจะกิน เราได้รู้ว่าเป็นอย่างไร สภาพการเปลี่ยนแปลงเขาต้องปรับตัวเข้ากับคนเมืองยังไง ปีที่แล้วจริงแล้วเรามีเด็กมอหนึ่ง 3 คน ชาย 1 หญิง 2 คน แต่ปรากฏว่าเด็กผู้ชายทนภาวะแรงเสียดทานจากสังคมภายนอกไม่ไหว ทำให้เหมือนเขาถูกรังแก ใครผ่านไปผ่านไปมากก็ตบหัว แกล้งเขาถามว่าสู้ได้ไหมสู้ได้ แต่ไม่สู้ มอแกนเป็นพวกรักสงบ จะไม่สู้คน อะไรที่เขาเลี้ยงได้ก้จะเลี้ยง นั่นคือนิสัยของพวกเขา ทำให้เขา ณ ปัจจุบันนี้เด็กๆไม่ได้ไปโรงเรียน ก้กลับมาสู่สังคมเดิม แต่ยังมีเด็กผู้หญิง 2 คน ที่ใช้ได้ปรับสภาพกับสังคม

ได้ อยู่ในสภาพแวดล้อมได้ก็ไปในทิศทางที่ดี ปีนี้ก็จะมิ เช้ามอหนึ่ง คนที่จบปอหก แล้วเราก็จะเอา
 จิ้นไปเรียน โรงเรียนชาติเฉลิมอีก 3 คน และเข้าปอหนึ่งอีก 4 คนซึ่งปีนี้จะกะ ที่ตั้งเป้าหมายไว้ที่จะ
 ต่อยอด ไม่ได้หมายความว่า จะต้องจะต้องขงเด็กไปอยู่ในเมืองหมด เราเอาเด็กไปเพื่อให้กลับมา
 พัฒนา ให้เขาเรียนรู้สังคม ชีวิตโลกที่ตอนนี้มีการเปลี่ยนแปลงยังง แล้วเกาะที่เขาอยู่เนี่ย เขาต้องมี
 การเปลี่ยนแปลงแบบไหน ทำยังงกับพี่น้อง ที่อยู่เกาะ ให้มีแบบไม่ต้องเท่าเทียมกับคนในเมือง แต่
 เกาะนี้ห่างจากเมืองแค่ 30 นาทีแต่ทำไมถึงไม่พัฒนา นั่นคือสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ ณ ปัจจุบัน

เหนื่อยไหมกับการทำหน้าที่ตรงนี้?

ถามว่าเหนื่อยไหม เหนื่อยในแต่ละวันแต่ปัญหาทุกวัน ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเรื่องเด็ก
 ผู้ใหญ่ แม่เจ็บป่วย สุขภาพอนามัยเวลามีปัญหาอะไร ครูป้อง ครูป้อง ท้อไหม ไม่ท้อรู้สึกสนุกกับ
 พวกเขาแล้วเราก็ได้เรียนรู้กับพวกเขาว่าเขามีการพัฒนายังง ตัวเราก็พัฒนาไปพร้อมกับพวกเขา
 จริงๆแล้ว เมอร์ซี่เปิดศูนย์เด็กที่อยู่ในชุมชนคลองเตยที่ทำงานกับในชุมชน ก็จะคล้ายๆแบบนี้แต่ใน
 ชุมชนสภาพครอบครัวเขาจะดีกว่านี้ เขจะมีอาหารการกินที่ดี แต่ที่นี้มือที่ดีที่สุดคือ มือกลางวันอยู่ที่
 โรงเรียนเพราะเป็นมือที่ได้อาหารครบถ้วน มีข้าว นม ผัก ขนมน ผลไม้ มีนมให้เขา นั่นคือสิ่งที่มือดี
 ที่สุดกับพวกเขา

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์ครูป้อง

³ สัมภาษณ์ครูป้อง, มูลนิธิเมอร์ซี่ เกาะเหลานอก จังหวัดระนอง, 15 กุมภาพันธ์ 2554.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวมอแกนในปัจจุบัน

1. การเปลี่ยนแปลงด้านการทำมาหากินและการดำรงชีพ

ในอดีตชาวมอแกนยังชีพด้วยการจับสัตว์ทะเลและเก็บทรัพยากรจากป่า นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนค้าขายสัตว์ทะเลและของป่ากับพ่อค้าคนกลางสิ่งที่ชาวมอแกนสะสมหาเก็บเพื่อการแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่เป็นเปลือกหอย ปลิงทะเล เป็นต้น

ส่วนทรัพยากรจากป่าที่ชาวมอแกนหาเก็บ คือ รังนก น้ำผึ้ง สิ่งของที่เป็นที่ต้องการของชาวมอแกน คือ ข้าวสาร น้ำตาล น้ำมันและเสื้อผ้า ซึ่งต้องแลกเปลี่ยนหรือซื้อจากพ่อค้าคนกลางหรือคนภายนอก

ภาพที่ 4 ภาพพ่อแม่และลูกๆช่วยกันเก็บปลาออกจากแหที่จับได้หน้าหมู่บ้าน

ที่มา : สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้ : ผู้คนและชุมชนบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามัน, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเอเชียอาคเนย์ร่วมสมัย , มิถุนายน 2552.

ในปัจจุบัน พื้นที่ทำมาหากินทางทะเลของผู้คนที่ประกอบอาชีพพื้นบ้านมีขนาดเล็กลงทุกที่เกาะต่างๆ ที่เคยทำมาหากินและอาศัยพักแรมค้างคืน หรือตั้งเพิงพักชั่วคราว ปัจจุบันมีผู้เข้ามาถือสิทธิจับจองเป็นเจ้าของ อีกทั้ง ภายหลังเหตุการณ์คลื่นสึนามิ ทรัพยากรทางทะเลมีแนวโน้มลดลง วิถีชีวิตการทำมาหากินที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากกลุ่มชนเร่ร่อนจนกระทั่งมาตั้งรกรากถาวร รวมถึงการผันตัวเองมาทำงานเป็นลูกจ้างรายวันประชากรทั้งหมู่บ้านเหลือเพียงคนชราที่ไม่สามารถทำงานหนักได้ และหญิงแม่ลูกอ่อนที่ต้องเลี้ยงดูลูก

ทุกวันนี้ชาวมอแกนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการทำงานบริการนักท่องเที่ยวได้ แม้ว่าการทำงานและการดำรงชีวิตของพวกเขาต้องเปลี่ยนไปจากวิถีทำมาหากินแบบยังชีพมาอีกด้วยคิดกับช่วงเวลาข้างขึ้นข้างแรม และน้ำขึ้นน้ำลง มาเป็นการทำงานที่มีการกำหนดเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อวงจรการทำมาหากินดั้งเดิมของชาวมอแกนถูกจำกัดลง ทำให้พวกเขาเหลือทางเลือกในอาชีพเพียงไม่กี่อย่าง โดยผู้ชายขับเรือหัวโทงให้บริการพานักท่องเที่ยวไปดำน้ำดูปะการัง รวมถึง ขึ้นฝั่งมารับจ้างทำงานก่อสร้าง

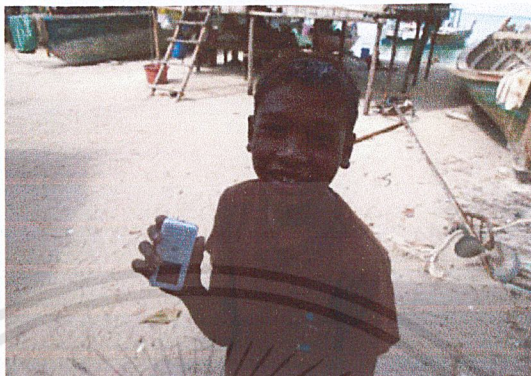
ในขณะเดียวกัน กระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม และระบบเศรษฐกิจที่มีตัวเงินได้เข้ามา มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวมอแกนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการทำมาหากินและการดำรงชีพทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนทำงานเพื่อหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้เมื่อชาวมอแกนได้เงินมา ส่วนหนึ่งจะนำมาซื้ออาหารแห้งและข้างของเครื่องใช้ที่จำเป็น และอีกส่วนหนึ่งจะถูกนำมาซื้อหาอุปกรณ์ให้ความบันเทิงหรือสินค้าฟุ่มเฟือยบางประเภท อาทิ วิทยุ ตู้ลำโพง หรือเครื่องเล่นดีวีดี

ภายหลังเหตุการณ์คลื่นสึนามิ ชาวมอแกนเริ่มนำเครื่องปั่นไฟเข้ามาใช้กันในหมู่บ้านแทนการใช้แบตเตอรี่รถยนต์ ทำหน้าที่ปั่นไฟให้กับบ้านเรือนมอแกนจำนวนกว่า 40 หลังคาเรือน จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ทุกวันนี้ชาวมอแกนเริ่มหาซื้ออุปกรณ์ให้ความบันเทิงหรือสินค้าฟุ่มเฟือยประเภทที่ต้องใช้กำลังไฟมาก อาทิ โทรทัศน์สี พัดลม และโทรศัพท์มือถือเข้ามาใช้กันหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการสอบถามถึงเหตุผลและปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าเหล่านี้ พบว่าเมื่อเห็นเพื่อนๆ มีรู้สึกอยากมีบ้าง หรือ ต้องการซื้อเพื่อรับชมความบันเทิงในครอบครัว แต่ก็ต้องแลกกับค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นจากการใช้น้ำมันในการปั่นไฟในแต่ละวัน

ทุกวันนี้ สภาพเศรษฐกิจของชาวมอแกนมีรายจ่ายส่วนใหญ่ที่ต้องสูญเสียไปกับการซื้อหาสิ่งของอำนวยความสะดวกในครัวเรือนของพวกเขา โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยและขนมขบเคี้ยวสำหรับเด็กที่สามารถหาซื้อจากร้านภายในหมู่บ้านในราคาที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของมอแกนในแต่ละวันทำให้ทุกวันนี้

อีกตัวอย่างของภาพสะท้อนการเปลี่ยนด้านการทำมาหากินและการดำรงชีพเห็นได้อย่างชัดเจน คือ ภายหลังเหตุการณ์คลื่นสึนามิ เมื่อเริ่มมีชาวมอแกน 10-15 คนตัดสินใจย้ายขึ้นไปทำงานก่อสร้างบนฝั่งมากขึ้น มอแกนกลุ่มนี้มักจะมีญาติที่แต่งงานกับคนบนฝั่ง การมีชีวิตที่คุ้นเคยกับคนไทยเป็นอย่างดี ทำให้กล้าที่จะเดินทางแสวงโชคมาหางานทำบนฝั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามาเป็นแรงงานก่อสร้าง ได้รับค่าแรงงานเฉลี่ยวันละ 150-200 บาท เนื่องจากเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะความรู้มากนัก ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการโอกาสให้กับเด็กวัยรุ่นมอแกนหลายคนติดตามครอบครัวขึ้นมาทำงาน พบรักและแต่งงานมีครอบครัวกับชายมอแกนหรือชายไทยบนฝั่งหรือบางคนก็ย้ายตามสามีไปทำงานยังสถานที่ก่อสร้างในจังหวัดต่างๆ อาทิ ภูเก็ต กระบี่ แต่เมื่อเวลาผ่านไป งานก่อสร้างบนฝั่งเริ่มมีปริมาณลดน้อยลง ชาวมอแกนบางคนจึงตัดสินใจกลับไปทำมาหากินอยู่ที่เกาะเหมือนเดิม โดยสรุปแล้วว่าการเปลี่ยนแปลงการทำมาหากินและการดำรงชีพของชาวมอแกน ทำให้

ทุกวันนี้ครอบครัวชาวมอแกนต้องดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเงินสำหรับนำมาเลี้ยงดูครอบครัวหรือนำไปใช้จ่ายซื้อของที่ต้องการ

ภาพที่ 5 ภาพโทรศัพท์มือถือกลายเป็นแฟชั่นใหม่ในหมู่ชาวมอแกนรุ่นใหม่
ที่มา : โครงการนำร่องอันดามัน และชุมชนมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์, ชีวิตพวกเราชาวมอแกน...หมู่เกาะสุรินทร์ พังงา, กรุงเทพมหานคร, อนุรักษ์นิเวศการพิมพ์ จำกัด, 2549.

2. การเปลี่ยนแปลงด้านภาษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม

เมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้ว ชาวมอแกนส่วนใหญ่สื่อสารภาษาไทยไม่ได้เลย หรือได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่เมื่อมีการตั้ง โรงเรียนเพื่อสอนให้เด็กมอแกนสามารถอ่านออกเขียนได้และมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะติดต่อกับโลกภายนอก ส่งผลให้เด็กมอแกนหลายคนได้เรียนหนังสือ และสื่อสารภาษาไทยได้มากขึ้น แต่ก็ยังใช้ภาษามอแกนเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน

ส่วนอีกหนึ่งช่องทางที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ภาษาไทย คือ การรับชมรับฟังผ่านสื่อโทรทัศน์ และวิทยุซึ่งส่งผลให้เด็กๆ และชาวมอแกนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างรวดเร็วสามารถสื่อสารกับคนไทยและนักท่องเที่ยวได้ดี เนื่องจากทุกวันนี้บ้านมอแกนแทบทุกหลังเรือนต่างมีโทรทัศน์และวิทยุเป็นของตนเอง ทั้งนี้ ช่องทางดังกล่าวยังอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงโดยการรับเอาค่านิยมใหม่ๆ และพฤติกรรมบริโภคที่สืบเกิดจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว

ในส่วน
ของวัฒนธรรมประเพณีก็เกิดการเปลี่ยนแปลง โคนเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมซึ่งเป็นศูนย์กลางของวิถีทางสังคมชาวมอแกนนั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด พิธีที่ยังเหลืออยู่คืองานฉลองประจำปี “เหน่เอ็นหล่อโอง” หรือพิธีฉลองเสาวิญญูณบรรพบุรุษ จัดขึ้นในเดือนห้าทางจันทรคติ ในสมัยก่อนนั้นชาวมอแกนจะหยุดทำงาน ไม่ออกเรือทำมาหากินเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน เพื่อร่วมงานเฉลิมฉลองในพิธีกรรมสำคัญประจำปี โดยมีชาวมอแกนจากเกาะอื่นๆ มาร่วมพิธีด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่6 ภาพผู้อาวุโสชาวมอแกนประกอบพิธีกรรม

ที่มา :โครงการนำร่องอันดามัน และชุมชนมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์, ชีวิตพวกเราชาวมอแกน...หมู่เกาะสุรินทร์ พังงา, กรุงเทพมหานคร, รัฐสนธิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2549.

ในปัจจุบัน ช่วงงานพิธีกรรมจะมีเพียงมอแกนอาวุโสที่เข้าร่วมพิธี โดยแทบไม่มีมอแกนจากที่อื่นมาร่วมงาน ในขณะที่เดียวกัน ชาวมอแกนส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนรุ่นหนุ่มสาวในหมู่บ้านกลับไม่ยอมเข้าร่วมพิธี ทำแต่เพียงการนั่งเฝ้ามองอยู่ห่างๆ หลายคนอายุที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสำคัญประจำปีโดยอ้างว่าเป็นเรื่องของคนเฒ่าคนแก่เท่านั้น ทำให้ทุกวันนี้มอแกนอาวุโสบางคนเริ่มกังวลถึงอนาคตของพิธีสำคัญประจำปี

ภาพที่7 ภาพเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่เลือกที่จะเป็นผู้ดูในงานพิธี

ที่มา :โครงการนำร่องอันดามัน และชุมชนมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์, ชีวิตพวกเราชาวมอแกน...หมู่เกาะสุรินทร์ พังงา, กรุงเทพมหานคร, รัฐสนธิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2549.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ณ วันนี้ พิธีกรรมประจำปีที่สำคัญที่สุดของชาวมอแกน อาจกลายเป็นเพียงงาน สนุกสนาน และงานรื่นเริงในสายตาของชาวมอแกนรุ่นใหม่เท่านั้น เพราะเมื่อใดก็ตามที่ชุมชนขาด ความรู้ความศรัทธาอันแรงกล้าของ ผู้อาวุโสชาวมอแกน รวมถึงการไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของ พิธีกรรมดังกล่าว และอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในสังคมวัฒนธรรมของ ชาวมอแกนส่งผลให้ทุกวันนี้ความศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติเริ่มลดน้อยลง

3. การเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้พื้นบ้าน

ชาวมอแกนนับเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางทะเลเป็นอย่างดีพวกเขาเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ จากประสบการณ์ตรงและการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวจากรุ่นสู่รุ่น อาทิ การเรียนรู้ลักษณะคลื่น ลม และกระแสน้ำ การเรียนรู้พฤติกรรมสัตว์ทะเลที่ถูกล่า หรือการรู้จักจดจำชื่อที่บอกเล่าเรื่องราว ของสถานที่ต่างๆรอบเกาะต่างๆ ตามเส้นทางทำมาหากินทางทะเล ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่ง ทรัพยากรที่มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์

นอกจากนั้นชาวมอแกนยังมีความรู้เกี่ยวกับพฤกษศาสตร์พื้นบ้านเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการ นำพืชพันธุ์มาใช้ประโยชน์ทั้งการสร้างที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรคโดยที่ชาวมอแกน ยังคงมีการนำสมุนไพรมาใช้บำบัดการเจ็บป่วย ในทุกวันนี้แม้ว่าชาวมอแกนส่วนใหญ่จะหันมา พึ่งพายาจากแพทย์แผนปัจจุบัน แต่หากสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย ก็ยังคงใช้ความรู้ด้านพฤกษ าสตร์พื้นบ้านเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วย ในช่วงฤดูฝนที่การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก หรือยามที่ยาสมัยใหม่ขาดแคลน

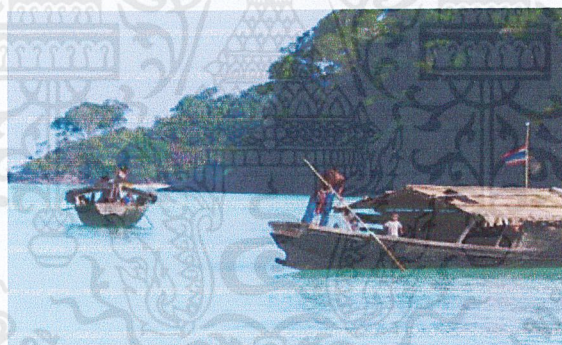
ในสมัยก่อนชาวมอแกนยังเป็นนักเดินทางเรือและช่างต่อเรือที่เชี่ยวชาญ ทำให้เห็นถึง ความสามารถในการสร้างเรือ พวกเขามีความรู้พื้นบ้านที่พัฒนาเป็นเทคนิคการสร้างเรือ ทั้งการวัด ระยะเวลาการเปรียบเทียบกับอวัยวะส่วนต่างๆในร่างกาย อาทิ นิ้วมือ ข้อศอก เท้า ทั้งยังมีคำศัพท์ที่ เรียกส่วนต่างๆของเรือในความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับคำเรียกอวัยวะใน ร่างกายของมนุษย์อีกด้วย ทั้งนี้ การสร้างเรือกำบังมอแกนมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวมอแกน ในอดีตเป็นอย่างมาก รวมถึงการสืบทอดความรู้พื้นบ้านดังกล่าวของชาวมอแกน ทั้งความรู้ทางทะเล ป่าไม้ พืชสมุนไพร การสร้างเรือมอแกน หรือเครื่องมือทำมาหากิน แต่เดิมถูกถ่ายทอดจากมอแกนรุ่น หนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่ปัจจุบันนี้แทบทุกชุมชนขาดผู้รู้ในการถ่ายทอด อีกทั้งยังขาดผู้สืบทอด เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ละเลยและไม่สนใจด้วยทัศนคติเชิงลบที่ถือเป็นเรื่องที่เขยและลำหลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทุกวันนี้ สถานการณ์ทั่วไปในหลายชุมชน เริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อความรู้พื้นบ้านเริ่มสูญหายไป เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ทำให้”รากเหง้าแห่งภูมิปัญญา” ของท้องถิ่นค่อยๆ จางหายไป วัฒนธรรม ประเพณี จากการตอบสนองและพร้อมที่จะเปิดรับเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ แต่ก็อาจมีคนรุ่นเก่าบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้อาวุโสที่ยังคงพยายามดำรงวิถีชีวิตตามแบบบรรพบุรุษของพวกเขาต่อไป

4. การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของหมู่บ้านและประชากรมอแกน

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวมอแกนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเรือกำบัง เดินทางทำมาหากิน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามเกาะต่างๆ ในทะเลอันดามัน อีกแห่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งบนบกและในน้ำ อีกทั้งยังอยู่บนเส้นทางการเดินเรือทำมาหากินของชาวมอแกนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวมอแกนมักเลือกอ่าวที่สามารถกำบังคลื่นลมได้ดีเพื่อใช้สำหรับเป็นสถานที่จอดพักเรือ ในเวลาต่อมา

ภาพที่ 8 ภาพเรือกำบังมอแกนดั้งเดิมอันเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตเร่ร่อน

ที่มา : สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้ : ผู้คนและชุมชนบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามัน, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเอเชียอาคเนย์ร่วมสมัย , มิถุนายน 2552.

ส่วนลักษณะตัวบ้านดั้งเดิมของชาวมอแกนเป็นบ้านไม้ยกพื้นเสาสูง ต่อบีเยียง ปลูกพื้นด้วยฟากไม้ไผ่ ชาวมอแกนเลือกปลูกบ้าน 2 ลักษณะ คือ ปลูกบ้านลี้เข้าไปในทะเล และปลูกบ้านบนบกบริเวณหาดทราย แต่ส่วนมากนิยมปลูกบ้านในทะเลมากกว่า เพราะสามารถสังเกตเรือของตนเอง และเรือที่แล่นเข้ามาในอ่าวได้สะดวก นอกจากนี้ในช่วงน้ำขึ้น สามารถผูกเรือไว้กับเสา

บ้าน การเดินขึ้นลงเรือสามารถทำได้จากบ้านของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องว่ายน้ำออกไปเอาเรือที่จอดอยู่ด้านนอก และในช่วงเวลาน้ำขึ้น ก็สามารถตกปลาหรือแทงปลาได้จากกระเบียดบ้าน

ภาพที่ 9 ภาพหมู่บ้านมอแกนเกาะเหลา

แต่ในปัจจุบันหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ขึ้น ยังอาจส่งผลกระทบต่อด้านอื่นๆตามมา ทั้งปัญหาด้านสาธารณสุขชุมชน เมื่อหมู่บ้านกลายเป็นชุมชนแออัดมากขึ้น อีกทั้งผู้คนในชุมชนยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการขยะและของเสียที่มาจากวิถีสมัยใหม่ ทำให้พื้นที่โดยรอบบ้านและภายในหมู่บ้านกลายเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค รวมถึงปัญหาด้านระบบนิเวศและทรัพยากรป่าและชายฝั่งทะเล

มอแกนแต่ละครอบครัวเพิ่มพื้นที่ความเป็นส่วนตัวมากยิ่งขึ้น เหมือนกับกรณีกรณีมีโทรทัศน์ของแต่ละบ้าน ซึ่งในอนาคตอาจส่งผลให้เกิดความห่างเหินของคนในชุมชนเดียวกันมากยิ่งขึ้นในลักษณะ“ต่างคนต่างอยู่”

จากหลายปัจจัยดังกล่าว ทำให้ในปัจจุบันชาวมอแกนเริ่มมีการใช้พื้นที่ลดน้อยลง การอยู่ที่ติดของจังหวัดระนอง มอแกนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตเร่ร่อนดั้งเดิมที่เคยเดินทางอพยพไปตามเกาะต่างๆในทะเล และทำให้ความรู้พื้นบ้านในเรื่องการเดินทางเรือ การสร้างเรือ และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตเร่ร่อนเสมอมา ถูกลดทอนคุณค่าและเริ่มเลือนหายไปจากชีวิตชาวมอแกน ไปพร้อมๆ กับการลงหลักปักฐานเป็นชุมชนถาวรบนเกาะ

ภาพยนตร์สารคดีต้นแบบ

ข้อมูลตัวอย่างมุกกล้องและการถ่ายทำ

ภาพที่ 11 ตัวอย่างมุกกล้องในการเปิดตัวสารคดีจากเรื่อง Sea Gypsies and the Tsunami
ที่มา : Sea Gypsies and the Tsunami [ออนไลน์], สืบค้น 27 กันยายน 2553. เข้าถึงได้จาก
http://www.youtube.com/results?search_query=My%20Sea%20%20The%20Surin%20Islands%20Thailand%20-%20Part%201&search=Search&sa=X&oi=spell&resnum=0&spell=1

ภาพที่ 12 ภาพตัวอย่างที่ 1 จากภาพยนตร์เรื่อง กะปิ ลิงจ๋อไม่หลอกจ้าว

เรื่อง กะปิ ลิงจ๋อไม่หลอกจ้าว

กำกับโดย นิติวัดน์ ชลวณิชสิริ เป็นภาพยนตร์ครอบครัวแนว comedy ต๋อง (ริชาร์ด เกียนี่) อายุ 10 ขวบ เป็นเด็กกำพร้าอาศัยอยู่กับ ลุงมิ่ง (เทพ โพธิ์งาม) ที่มีอาชีพเก็บมะพร้าวขาย กับ ลิงจอมแสบ กะปิ(ไข่เล็ก) และแล้วลุงมิ่งก็เสียชีวิตกะทันหัน ทิ้งให้ต๋องและกะปิต้องอยู่กันตามลำพัง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

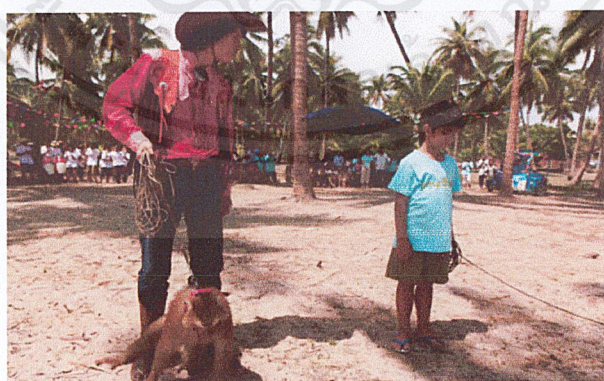
โดยมีสวนมะพร้าวและที่ดินสวยติดทะเลทิ้งไว้ให้ และมีพี่หรั่ง (ภาวิณี วิริยะชัยกิจ) สัตวแพทย์สาว และแฟนหนุ่ม กานต์ (ทวีฤทธิ์ จุลละทรัพย์) เจ้าหน้าที่กรมที่ดิน คอยช่วยเหลือดูแล แต่เมื่อมีคนใน หมู่บ้านพยายามหาทางเข้ามายึดผืนดินของลุงมิ่ง ต้องและกะปิจึงต้องร่วมมือกัน เขาจะต้องฝึกกะปิ ลงแข่งป็นเก็บลูกมะพร้าวกับ เก่ง ลูกชายผู้ใหญ่บ้านและลิงเก็บมะพร้าวฝีมือชั้นเทพจากต่างถิ่น โดยมีบ้านและที่ดินของลุงมิ่งเป็นเดิมพัน แต่ความไม่ลงรอยระหว่างต้องและกะปิเข้าขั้นน่าเป็นห่วง การฝึกฝนจึงไม่ง่ายอย่างที่คิด

ภาพยนตร์

เรื่องนี้เล่าเรื่องผ่านเด็กผู้ชายและลิงชื่อกะปิดำเนินเรื่องตลอดทั้งเรื่อง โดยส่วนมากสถานที่ถ่ายทำเป็น เกาะสมุยเป็นส่วนใหญ่ ด้วยภาพและองค์ประกอบภาพสามารถนำมาศึกษาเป็นแนวทางต้นแบบ ในการถ่ายทำสารคดีได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นมุมกล้อง หรือ โทนสีของหนัง เป็นต้น

ภาพที่ 13 ภาพตัวอย่างที่ 2 จากภาพยนตร์เรื่อง กะปิ ลิงจ้อไม่หลอกจ้าว

ภาพที่ 14 ภาพตัวอย่างที่ 3 จากภาพยนตร์เรื่อง กะปิ ลิงจ้อไม่หลอกจ้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการค้นคว้าและทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ทำให้ได้รู้ว่าในอดีต ชาวมอแกนมีอิสระในการเดินทางด้วยเรือเคลื่อนที่โยกย้ายไปตามแหล่งทรัพยากรตามเกาะและชายฝั่งทะเล ต่อมาเมื่อมีการประกาศเส้นแบ่งเขตแดนของแต่ละประเทศ ส่งผลให้การเดินทางของชาวมอแกนเริ่มลำบากมากขึ้น อีกทั้งพื้นที่เกาะต่างๆที่เคยทำมาหากินจอดเรือหรือตั้งพักพิงชั่วคราว กลับไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป รวมถึงการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล ส่งผลให้พื้นที่ถูกจำกัดลงจากในอดีต

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวมอแกนบนเกาะเหลา เริ่มขึ้นตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน จากในอดีต ช่วงฤดูแล้ง มอแกนจะเดินทางด้วยเรือ ไปตามเกาะต่างๆ เพื่อจับปลาและงมหอย เมื่อเข้าสู่ฤดูฝน มอแกนจะสร้างเพิงพักชั่วคราวตามเกาะ ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และหาอาหารตามริมฝั่งทะเล เมื่อวิถีเร่ร่อนดั้งเดิมถูกจำกัดลง ทำให้เกิดการตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรมากขึ้น ในเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ชาวมอแกนเริ่มตั้งถิ่นฐานถาวรบนเกาะเหลา ไม่เคลื่อนที่โยกย้ายไปอาศัยตามอ่าวหรือเกาะต่างๆอีกแล้ว ทุกวันนี้ ชาวมอแกนยึดเอาเกาะเป็นบ้าน รวมถึงการตั้งหลักแหล่งถาวรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนไทยบนฝั่งเพิ่มขึ้นและลูกหลานมอแกนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ทุกวันนี้ แม้ว่าภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีชาวมอแกนจะไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แต่ความรู้เรื่องรายละเอียดของพิธีกรรมและ แนวทางปฏิบัติที่จำกัดอยู่ในวงผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดคือพฤติกรรมการบริโภคซึ่งมีการซึมซับเอาวิถีวัฒนธรรมใหม่ๆเข้ามาอย่างรวดเร็ว อันส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้นด้วย รวมถึงผลพวงของเหตุการณ์คลื่นสึนามิที่ความช่วยเหลือต่างๆหลั่งไหลเข้าสู่ชุมชน อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่กำลังเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอแกนเกาะเหลา ทุกวันนี้มอแกนรุ่นใหม่ขาดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตน ทำให้ไม่สนใจสืบทอดความรู้เหล่านี้จนในที่สุดเริ่มหายไปจากชุมชน ในขณะที่ชาวมอแกนก็ต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

วิเคราะห์การถ่ายทำสารคดี

สิ่งที่ควรรู้ก่อนถ่าย

1. แนวความคิดที่อยากถ่ายทอด เรื่องราวอะไรที่อยากจะสำรวจ ต้องอาศัยการออกไปหาข้อมูลจริง และอาจจะต้องเปลี่ยนการนำเสนอไปเรื่อยๆ ตามแต่วัตถุดิบที่ได้มาในแต่ละครั้ง แต่ไม่ได้หมายความว่า จะทิ้งเสียทีเดียวทั้งหมดควรนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับตัวบท และต้องคิดคร่าวๆ ด้วยว่าต้องการให้ใครเป็นคนดำเนินเรื่องแล้วต้องการจะสื่ออะไร

2. **อยากจะทำให้ใครดู** ถ้าเห็นว่าสารคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาที่เป็นวงกว้างบางทีก็อาจจะผลักดันมันเข้าโรงได้ แต่ต้องมีอุปกรณ์ที่มีคุณภาพมากพอและใช้ทุนสูง และดูแลเรื่องให้เหมาะสมกับกลุ่มคนดูที่ตั้งไว้

3. **พึ่งผู้เชี่ยวชาญ** ไม่ทุกครั้งที่คุณทำจะมีความรู้เรื่องที่ทำเสมอไป บางครั้ง ก็ต้องพึ่งผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ให้คำปรึกษาข้อมูลเชิงลึกแก่เราได้

4. **ควรระวังเรื่องกฎหมาย** เมื่อถ่ายสารคดี บางครั้งอาจจะต้องระมัดระวังเรื่องกฎหมายไม่เสี่ยงต่อตนเอง และไม่ไปทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และผู้ที่อยู่ในหนังจะต้องยินยอมให้เราไปถ่ายจริงๆ

5. **การถ่ายทำ** จะถ่ายหนังด้วยฟอร์เมตไหน และสำรวจโลเคชั่น เพื่อรู้ว่ากล้องจะต้องถ่ายที่ไหน ตั้งตรงไหนบ้าง เสี่ยงรบกวนมากหรือน้อย ทีมงานจะต้องไม่มากเกินไปเพราะจะทำให้บุคคลที่เราไปถ่ายทำ เป็นกันเองมากที่สุด และเป็นธรรมชาติมากกว่า คนตามล้อมหน้าล้อมหลัง

6. **การสัมภาษณ์** เตรียมข้อมูลที่ต้องการจะไปสัมภาษณ์ให้เหมาะ ไม่ถามคำถามที่อาจจะทำให้ผู้ถูกถามเกิดความไม่เต็มใจ ต้องระวังการใช้คำถามให้มาก และใช้คำพูดที่ง่ายต่อการเข้าใจไม่กำกวมจนเกินไป

7. **ตัดต่อก่อนบ้าง** สารคดีมักจะมีฟูตเตจมาก ฉะนั้นหลังจากถ่ายเสร็จ จะต้องนำฟูตมาเริ่มตัดต่อบ้าง แม้ว่ายังถ่ายไม่เสร็จ เพื่อจะได้รู้ว่าเนื้อหากับภาพขาดหรือควรเพิ่มตรงไหน แล้วจะได้นำไปแก้ไขได้ถูกจุด

บทที่ 3

บทภาพยนตร์

แนวทางของบทภาพยนตร์สารคดี

การเขียนบทภาพยนตร์สารคดีจะต้องมีการวาง โครงเรื่องไว้ก่อน เพื่อให้มองเห็นภาพ โดยรวม ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง โครงเรื่องจะต้องมีบทนำ เนื้อหา บทสรุป คล้ายหนังทั่วไป

บทนำ : เรื่องเกี่ยวกับอะไร

เป็นส่วนที่ทำให้คนดูได้รับรู้ว่า หนังเรื่องนี้เกี่ยวกับอะไร และเป็นแนวไหน บทเป็นเพียง ตัดเกริ่นเรื่องที่จะนำพาคนดูเข้าไปสู่เนื้อหาจริง ในการวางโครงเรื่องให้ตัวละครหลักที่เป็นชาวมอแกนเป็นตัวดำเนินเรื่องราวทั้งหมดในหนังสารคดีโดยเริ่มจากสัมผัสภาพณ์ความเป็นมาวิถีชีวิตในการ ดำรงชีพหลังจากเกิดมหันตภัยสึนามิ

เนื้อหา : ดำเนินเรื่อง

หลังจากกำหนดบทบาทแล้ว ต่อมาคือสิ่งที่ต้องการให้คนดู โดยมีการดำเนินเรื่องที่ต้องมี ข้อมูลให้คนดู ข้อมูลนั้นต้องเรียงลำดับขั้นตอนยังไง เพื่อให้คนดูติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ

ในเรื่องการดำเนินเรื่องภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้มีการติดตามชีวิตชาวมอแกนเกาะเหลา นอกกับการใช้ชีวิตของพวกเขาและสัมผัสมุมมองทางความคิดที่เกี่ยวกับสังคมเมืองที่เข้ามา มี อิทธิพลต่อวัฒนธรรมประเพณีชาวมอแกนหรือไม่หลังเกิดมหันตภัยสึนามิ

บทสรุป : คนดูจะไปดูอะไร

หนังสือสารคดีในตอนแรกไม่ควรสรุปทุกอย่างลงไปเลย ควรเปิดใจรับข้อมูล เพื่อรับข้อมูล ที่อาจจะเพิ่มมาในระหว่างที่ถ่ายทำ แต่อย่างน้อยที่สุดผู้ทำควรรู้ว่ากำลังเดินไปทางไหน ต้องรู้ว่า เป้าหมายคืออะไร แล้วจึงกลับไปหาข้อมูลดำเนินเรื่องต่อไปได้

บทสรุปของหนังสือเรื่องนี้คือตัวละครต้องการที่จะดำรงภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและภาษา ก่อนที่สังคมเมืองจะเข้ามาแทรกซึมกลืนสิ่งที่มีอยู่ขาดหายไป และยังสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสังคมเมืองได้ โดยยังไม่ทิ้งวัฒนธรรมของเผ่าตน

แนวความคิดของบทภาพยนตร์ (Theme)

อิทธิพลของสังคมเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวมอแกน

โครงเรื่อง (Plot)

ชนเผ่าชาวมอแกนเกาะเหลาแสดงความคิดเห็นทัศนคติหลังจากเกิดมหันตภัยสึนามิ เกี่ยวกับทางด้านสังคม และวัฒนธรรมประเพณี ที่มีสังคมเมืองเข้ามามีบทบาทในชีวิตปัจจุบัน อย่างไรโดยถ่ายสลับพร้อมทั้งระหว่างการใช้ชีวิตไปด้วยเพื่อให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ขณะนั้น ความคิด อิทธิพลของเมืองที่ลึกลงเข้ามาจากนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ระหว่างชาวมอแกนด้วยกันหรือไม่

เรื่องย่อ (Synopsis)

ชาวมอแกนแสดงความคิดเห็นทัศนคติ เกี่ยวกับเห็นทางด้านสังคม และวัฒนธรรมประเพณี ที่มีสังคมเมืองเข้ามามีบทบาทในชีวิตปัจจุบันอย่างไรแล้วทำอย่างไรให้ดำรงเผ่าพันธุ์ชาวมอแกนอยู่รอดได้มากที่สุด โดยถ่ายสลับพร้อมทั้งระหว่างการใช้ชีวิตไปด้วยเพื่อให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ขณะนั้น ความคิด อิทธิพลของเมืองที่ลึกลงเข้ามาจากนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างชาวมอแกนด้วยกันเองหรือไม่และในปัจจุบันชาวมอแกนได้เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นเป็นการดำรงชีพอย่างพอเพียงโดยการจับปลาไปแลกสิ่งของ เดี่ยวนี้ต้องหามาขายเพื่อยังชีพเพราะมีวัตถุ

เข้ามาครอบงำมากขึ้น และละเลยประเพณีดั้งเดิมอย่างเช่น การร้องเพลงบรรยายเกี่ยวกับท้องทะเล เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของตัวละคร

ตัวละครต้องการที่จะดำรงภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและภาษา ก่อนที่สังคมเมืองจะเข้ามาแทรกซึมกลืนสิ่งที่มีอยู่ขาดหายไป และยังสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสังคมเมืองได้ โดยยังไม่ทิ้งวัฒนธรรมของเผ่าตน

แรงกระตุ้นสู่จุดหมาย

สังคมเมือง ได้รุกรานเข้ามาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมและภาษาไทยมากขึ้น ส่วนวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ถูกละเลยและค่อยๆ สูญหายไป เด็กชาวมอแกนรุ่นใหม่ เริ่มหันมาใช้ภาษาไทยปักษ์ได้กันแทบทั้งนั้น แม้แต่การสื่อสารพูดคุยกันในครอบครัว ก็ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก จากที่เคยมีความสุขจากการร้องเพลงมอแกน ก็หันมามีความสุขกับการร้องนิมภาษาไทยแทน จนกระทั่งละเลยเพลงและบทร้องดั้งเดิมที่บรรยายถึงความงามในธรรมชาติ การเดินทางไกลไปตาม เกาะต่างๆ การทำมาหากินทางทะเล ความสุขในการพบปะคนรัก ฯลฯ แล้วยังมีปัญหากับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ซึ่งอาจจะคิดว่าชาวมอแกนล้าหลังดัดดั้นไม่มาสร้างเรือ เพราะไม่ได้ทำความเข้าใจเรื่องวิถีชีวิตของชาวมอแกนเหล่านี้ เพราะพวกเขาจำเป็นต้องใช้ไม้มาสร้างเรือเพื่อจับปลิง หาลา และเรือ 1 ลำก็ใช้งานได้หลายปี และยังมีกลุ่มบางคนเข้ามาหาผลประโยชน์จากชาวมอแกนอีก สิ่งนี้เองทำให้ชาวมอแกนหันหน้าเข้ามาหางานในเมืองทำเพื่อยังชีพ

โครงเรื่องขยาย (Treatment)

Outline ภาพยนตร์สารคดี “ชีวิตชาวมอแกน”

มอแกนสายันต์ มอแกนบังอัน (ชาวมอแกนเกาะเหลา)

Sequence 1 : เปิดตัวมอแกนเกาะเหลา

- เรือกำลังแล่นเข้าสู่เกาะเหลาพร้อมเพลงกำลังบรรเลง (เห็นภาพบรรยากาศชาวบ้าน)
- ตัดภาพมายังมอแกนสายันต์กับมอแกนบังอันพร้อมกับตัดสลับภาพการทำมาหากินของชาวบ้าน

Sequence 2 : หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ

ที่ปรึกษาชาวมอแกนที่เนาวนิตย์ แจ่มพิศ พิวิฑูรย์ ทับทิมสุรธรรม ครูป้อม

- เปิดตัวที่เนาวนิตย์ ตัดสลับกับภาพใบประกาศของมูลนิธิต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือชาวมอแกน
- ภาพคนในมูลนิธิกำลังเดินเข้ามาในหมู่บ้าน
- ภาพชาวมอแกนนั่งดูนักท่องเที่ยว
- เปิดตัวพิวิฑูรย์ ตัดสลับกับภาพอุปกรณ์การทำประมง
- ภาพเสาปูนบนบกที่จะสร้างบ้านชาวมอแกน
- ภาพเสาปูนในน้ำทะเลที่จะสร้างสะพาน
- ภาพพระแม่มาเรียของศาสนาคริสต์
- ภาพหลุมศพพร้อมขางมอแกนห้อยไม้กางเขน
- เปิดตัวครูป้อมกำลังสอนหนังสือเด็กมอแกน
- ภาพเด็กกำลังตั้งใจอ่านหนังสือ
- ภาพเด็กมอแกนใส่ชุดนักเรียนลงจากเรือ
- ภาพในชายฝั่งระนองที่มีเรือผ่านไปมา ตัดสลับมาหน้าครูป้อม
- ภาพเรือกำลังขนน้ำประปาจากในเมือง
- ภาพมอแกนกำลังตักน้ำจากบ่อแล้วเอากลับบ้าน
- ภาพคนอาบน้ำพร้อมกับผิวหนังแบบพื้นถิ่นเกลือ
- ภาพภาพการใช้ชีวิตภายในบ้าน
- ภาพการขอโฉนดชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Sequence 3 : การเปลี่ยนแปลง

- ภาพเด็ก ๆ มอแกนกำลังเล่นด้วยกัน พร้อมกับกินขนมไปด้วย
- ภาพเด็กร้องไห้กำลังถือเงิน
- ภาพแม่กำลังซื้อน้ำอัดลมให้ลูกในร้านค้า
- ภาพเด็กนั่งกินมาม่า
- ภาพนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมในหมู่บ้าน
- ภาพมอแกนใส่หน้ากากดำน้ำหาปลา
- ภาพบังอันกำลังเอาน้ำมันใส่เรือ โทง
- ภาพเรือกำบังจอดอยู่บนบก
- ภาพเรือประมงกำลังแล่นออกไปหาปลา
- ภาพมอแกนกำลังแบกกระเป๋าของนักท่องเที่ยว
- ภาพนักท่องเที่ยวเดินผ่านชาวมอแกนที่นั่งอยู่กันเป็นกลุ่ม พร้อมกับตัดสลับไป

หน้าบังอัน

- ภาพมอแกนมีโทรศัพท์มือถือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรศัพท์

วิทย์ เครื่องเล่นดีวีดี เป็นต้น

- ภาพวัยรุ่นและเด็กแต่งตัวสมัยใหม่
- ภาพโปสเตอร์ดารารายในบ้าน
- ภาพเด็ก ๆ มอแกนใส่เสื้อผ้าทันสมัยกำลังเล่นกันอยู่

Sequence 4 : พระอาทิตย์ตก

- จบภาพด้วยพระอาทิตย์ในยามเย็นเริ่มตกจนลับขอบฟ้า

ตัวละคร (Character)

ชาวมอแกน

ลักษณะทางกายภาพ : เป็นชายชาวเล ผิวคล้ำ ผมยาวหยักศกสีดำ รูปร่างสูงสันทัด แข็งแรง ใส่เสื้อผ้าเหมือนคนเมือง คือ เสื้อยืด กางเกงเลหรือกางเกงขาสั้น บางคนใส่รองเท้าเดินหรือเดินเท้าเปล่า ลักษณะภายนอกเหมือนคนท้องถิ่นภาคใต้มากกว่าชาวมอแกนด้วยกัน

ลักษณะทางจิตวิทยา : เริ่มเข้าหาชีวิตในเมือง เริ่มใช้เครื่องของที่มีเทคโนโลยีมากขึ้น เพราะเห็นเป็นของแปลกใหม่ พร้อมรับกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆเข้ามาในชีวิต

ลักษณะสถานภาพทางสังคม : เริ่มหัดเขียนภาษาไทยได้ ภาษาที่พูดเป็นภาษาท้องถิ่นภาคใต้ หรือภาษาอังกฤษ เริ่มออก เป็นครอบครัวเล็ก เริ่มมีการแต่งงานต่างเชื้อชาติของตน ไม่ค่อยใช้ชีวิตในเรือ ปีกหลักสร้างบ้านอยู่ถาวร หาชีพโดยการขายของ เช่น จับปลา ขายของที่ระลึก หาย่อย เป็นต้น

บทถ่ายทำภาพยนตร์ (Shooting Script)

บทถ่ายทำภาพยนตร์

เรื่อง ขาวมอแกน

โดย ฉัฏฐชา ม่องโพธิ์

Sequence 1 : เปิดตัวมอแกนเกาะเหลา

1.ภาพกว้าง

เปิดตัวด้วยภาพ Insert เรือกำลังเข้าสู่เกาะเหลา Fade ภาพขึ้นเป็นชื่อเรื่องว่า “ชีวิตขาวมอแกน”

CUT

2.ภาพปานกลาง

บรรยายกิจกรรมทำกิจกรรมของชาวบ้านมอแกน

CUT

3.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พร้อมเปิดตัวมอแกนสายันตร์ (เล่าถึงหลัง จากเกิดสึนามิชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง) ภาพขึ้นเป็นชื่อผู้สัมภาษณ์ ก่อนตัดภาพไป

CUT

4.ภาพใกล้

คนแก่และเด็กอยู่ภายในบ้าน

CUT

5.ภาพปานกลาง

ปลิงที่จับมาได้

CUT

6.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พร้อมเปิดตัวมอแกนบังอัน (เล่าถึงหลังจากเกิดสึนามิชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง) ภาพขึ้นเป็นชื่อผู้สัมภาษณ์ ก่อนตัดภาพไป

7.ภาพกว้าง

เรือประมงฝั่งระนอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CUT

Sequence 2 : หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ**8.ภาพปานกลาง**

บทสัมภาษณ์พร้อมเปิดตัวพีเนาวนิศ์ (เล่าถึงหลังเกิดสึนามิใครได้เข้ามาช่วยเหลือบ้าง)
ภาพขึ้นเป็นชื่อผู้สัมภาษณ์ ก่อนตัดภาพไป

CUT

9.ภาพใกล้

ตราของมูลนิธิต่างๆ

CUT

10.ภาพกว้าง

คนในมูลนิธิเข้ามาในหมู่บ้าน

CUT

11.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พร้อมเปิดตัวพีวีจอร์ย (เล่าถึงมูลนิธิต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ) ภาพขึ้นเป็นชื่อ
ผู้สัมภาษณ์ ก่อนตัดภาพไป

CUT

12.ภาพใกล้

อุปกรณ์การทำประมงและเรือ

CUT

13.ภาพปานกลาง

เสาปูนที่ปักทิ้งไว้ในน้ำและบนบก ก่อนตัดภาพไป

CUT

14. ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พีเนาวนิศ์ (เล่าถึงปัจจุบันนี้มอแกนหันมา นับศาสนาคริสต์เตียน)

15.ภาพใกล้

รูปปั้นพระแม่มาเรีย

CUT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

16.ภาพปานกลาง

หลุมฝังศพแบบศาสนาคริสต์

CUT

17.ภาพใกล้

ชาวมอแกนห้อยไม้กางเขน

CUT

18.ภาพกว้าง

ครูป๊อง – เปิดตัวด้วยภาพกำลังสอนหนังสือเด็กมอแกน

CUT

19.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์ครูป๊อง (เล่าถึงความเป็นของมูลนิธิเมอร์ซี่ ว่าจะให้ความช่วยเหลือชาวมอแกนอย่างไร) ภาพขึ้นเป็นชื่อผู้สัมภาษณ์ ก่อนตัดภาพไป

CUT

20.ภาพกว้าง

เด็กมอแกนใส่ชุดนักเรียนกำลังไปโรงเรียน

CUT

21.ภาพปานกลาง

เด็กกำลังนั่งอ่านหนังสือ

CUT

22.ภาพกว้าง

ชายฝั่งระนองที่มีเรือเล่นสวนกันไป-มา ก่อนตัดภาพไป

CUT

23.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พี่เนาวนิตย์ (เล่าถึงหลังเกิดสึนามิ น้ำที่บ่อบนเกาะไม่สามารถดื่มกินได้) ก่อนตัดภาพไป

CUT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

24.ภาพกว้าง

เรือขนน้ำประปามาใช้บนเกาะ

CUT

25.ภาพปานกลาง

ชาวมอแกนตักน้ำจากบ่อ

CUT

26.ภาพใกล้

ชาวมอแกนอาบน้ำพร้อมผิวหนังที่เป็นผื่นเกลื้อ

CUT

27.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์บังอัน (เล่าถึงสมัยก่อนจนถึงปัจจุบันว่า เด็กมอแกนอยู่กินกันอย่างไร) ก่อนตัดภาพไป

CUT

28.ภาพกว้าง

เด็กเล่นและนั่งกินขนม

CUT

29.ภาพใกล้

เด็กนั่งร้องไห้กำเงินอยู่ในมือ

CUT

30.ภาพปานกลาง

แม่ซื้อน้ำอัดลมให้ลูกดื่มที่ร้านค้า

CUT

31.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พี่วิฑูรย์ (เล่าถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กมอแกน หันมาติดขนมและน้ำอัดลม) ก่อนตัดภาพไป

CUT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

32.ภาพใกล้

เด็กนั่งกินมาม่า

CUT

33.ภาพกว้าง

นักท่องเที่ยวเดินชมหมู่บ้านมอแกน

CUT

34.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์บังอัน (เล่าถึงการใช้ชีวิตบนเรือกำบังจนมาอยู่บนเกาะเหลา) ก่อนตัดภาพไป

CUT

35.ภาพใกล้

มอแกนใส่หน้ากากดำน้ำหาปลา

CUT

36.ภาพกว้าง

บังอันกำลังเติมน้ำมันเรือ

CUT

37.ภาพปานกลาง

เรือกำบังจอดอยู่บนฝั่ง

CUT

38.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์พีวีจวร์ย์ (เล่าถึงหลังสิ้นนามมอแกนเริ่มหันมา ทำอาชีพประมงกับนายทุน) ก่อนตัดภาพไป

CUT

39.ภาพกว้าง

เรือประมงแล่นออกทะเล

CUT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

40.ภาพปานกลาง

เรือชายฝั่งระนอง

CUT

41.ภาพปานกลาง

บทสัมภาษณ์บังอัน (เล่าถึงวิถีชีวิตเปลี่ยนไปเมื่อมีเงินเข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต)
ก่อนตัดภาพไป

CUT

42.ภาพกว้าง

มอแกนแบกกระเป๋าของนักท่องเที่ยว

CUT

43.ภาพปานกลาง

มอแกนมีมือถือใช้

CUT

44.ภาพใกล้

สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นดีวีดี วิทยุ เป็นต้น

CUT

45.ภาพกว้าง

เด็กวัยรุ่นแต่งตัวสมัยใหม่

CUT

46.ภาพใกล้

โปสเตอร์ดารานในบ้านมอแกน

CUT

47.ภาพปานกลาง

เด็กๆมอแกนเล่น

CUT

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

48.ภาพกว้าง

พระอาทิตย์ตกจนลับขอบฟ้า

CUT

[Fade out to black]

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ขั้นตอนการผลิตภาพยนตร์

การเตรียมงานก่อนถ่าย และการถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี (Pre-Production, Production)

ในการผลิตภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ ขั้นตอนการเตรียมงานก่อนและถ่ายทำ และขั้นตอนการถ่ายทำนั้นจะนำไปพร้อมกัน ซึ่งในการเตรียมงานก่อนถ่ายทำนั้น จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

ในช่วงแรกนั้น คือการเตรียมเนื้อหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชาวมอแกนว่า เขาเป็นใคร อยู่ที่ไหน มีประวัติความเป็นมาอย่างไรและพวกเขาใช้ชีวิตแบบไหน พร้อมกับหาประเด็นความน่าสนใจให้ทันสมัยมากที่สุด เนื่องจากชาวมอแกนนั้นได้มีการทำเป็นสารคดีมากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศเพราะมอแกนนั้นพวกเขาเปรียบเสมือนยิปซีทะเลที่ใช้วิถีชีวิตที่น่าสนใจในหลายๆอย่าง และเมื่อทำสารคดีออกมาแล้วต้องคำนึงถึงการให้ประโยชน์แก่คนดูได้ไม่น้อยเพียงไหน แล้วในขอบเขตของการทำงาน เราจะสามารถเข้าไปถ่ายทำชีวิตของคนต้นเรื่องได้มากน้อยเพียงใด แล้วจะส่งผลกระทบต่อใครหรือไม่ ภาพและแนวทาง รูปร่าง ออกมาเป็นลักษณะใด ตลอดจนถึงแสงสี มุมกล้อง และเคลื่อนกล้องนั้น จะมีลักษณะ และแทนความหมายทางภาพยนตร์ได้อย่างไร จนไปสู่ขั้นตอนของการสรุปประเด็น ทั้งในเรื่องและในงานสร้าง และยังรวมถึงการวางแผนในการถ่ายทำด้วย

ส่วนในช่วงที่ 2 เป็นการเตรียมข้อมูลในการถ่ายทำว่าจะถ่ายกิจกรรมออกมาในแนวไหน ภาพจะออกมาเป็นอย่างไร เมื่อถ่ายออกมาแล้วยังอยู่ในเนื้อหาที่ได้วางแผนมาหรือไม่ ยังยึดประเด็นของเนื้อหาให้เป็นเรื่องสามารถเชื่อมกันเป็นเรื่องเดียวกัน พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลในตอนแรก เพื่อไปเป็นการตั้งคำถามใช้ในการสัมภาษณ์ ทำให้เราได้เรียนรู้การใช้ชีวิต และศึกษานิสัยใจคอในการอยู่ร่วมกับพวกเขา ทำให้เราสามารถสัมภาษณ์กับถ่ายทำพร้อมกันไปได้ เนื่องจากเราเริ่มคุ้นเคยมีความสนิทมากกว่าเดิม จากเดิมที่มีการเกร็งต่อกันและมีอาการตื่นกลัวต่อกล้องก็เริ่มคลี่คลายไปด้วยดี ในขณะที่การถ่ายทำเราต้องยึดประเด็นแล้วถ่ายไปตามนั้น เพราะถ้าเราไม่ยึดหลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็นที่มีอยู่ มันจะทำให้เราหลงทางในขณะการถ่ายทำ ในแง่เรื่อง เราจะได้ความสด มีความเป็นธรรมชาติ แต่ก็ยังต้องจัดองค์ประกอบภาพเข้ามาช่วยเพื่อให้ได้ภาพที่งดงาม และหัวใจของสารคดีอยู่ที่คนดูหวังจะได้รับก็คือ สารระกับความคิด เพราะในสารคดีนั้นต่างกับหนังทั่วไปตรงที่มันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการปลูกและจุดประกายให้กับคนดูตื่นตัวอยากลุกขึ้นมาทำบางสิ่ง เพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเอง และสังคม แต่ที่สำคัญเราต้องสร้างสารคดีด้วยความรู้สึกรักใคร่ และพร้อมมีความพยายามด้วยถึงจะประสบความสำเร็จ เราต้องทำใจให้เป็นกลางเหมือนคนดู แล้วสุดท้ายคือ ขบวนการหลังถ่ายทำ การตัดต่อ เนื่องจากการถ่ายสารคดีนั้นเรามี footage เป็นจำนวนมาก อาจจะลำบากในช่วงตัดต่อได้ ถ้าเราไม่คัด footage ตามประเด็นที่ได้ตั้งไว้ แต่ข้อดีของการมี footage เยอะก็คือ เราสามารถมีตัวเลือกหยิบไปใช้ตัดต่อได้หลากหลายมากยิ่งขึ้นด้วย

การเตรียมงานก่อนถ่าย และการถ่ายทำ ของภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ มีลำดับขั้นตอนในการทำงานดังนี้ คือ

1. การวางแผนก่อนการถ่ายทำ

หลังจากเราได้เตรียมงานข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ต่อไปเราต้องกำหนดวางแผนงาน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเวลาในแต่ละช่วง การเบิกฮีมของ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกล้อง เพื่อสะดวกในการถ่ายทำ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของเราในการถ่ายทำเพราะถ้าเราไม่วางแผนให้ดีผลที่ได้ก็นั้น อาจจะทำให้เราเสียเวลา เสียงาน และเสียเงิน โดยไม่ได้ผลที่ได้กลับมาเลย

สารคดีเรื่องนี้ได้วางแผนกำหนดการไว้เป็นเวลา 6 เดือน ตามต่อไปนี้

1. ช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2553 เป็นช่วงของการเตรียมงานก่อนถ่ายทำ คือ เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลที่เราได้ โดยศึกษา สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ จนสรุปประเด็น ทั้งเนื้อเรื่องและงานสร้าง

2. ช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2554 เป็นช่วงที่สองของการเตรียมงานถ่ายทำ มีการจับประเด็นสำคัญของเรื่อง และติดตาม บันทึกภาพกิจกรรมต่างๆของคนต้นเรื่อง เก็บข้อมูลที่ได้นำมาพัฒนาในบทสัมภาษณ์ เป็นช่วงสุดท้ายของการถ่ายทำ

3. ช่วงเดือนมีนาคม 2554 เป็นการสรุปเป็นบทใช้ในการตัดต่อสารคดี ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ footage ต่างๆที่มี นำมารวบรวม เพื่อเข้าสู่กระบวนการตัดต่อ จนสำเร็จออกมาเป็นภาพยนตร์สารคดี

2. การเตรียมอุปกรณ์

การผลิตภาพยนตร์สารคดีในครั้งนี้ เนื่องจากเราต้องคอยเดินทางอยู่ตลอด ไม่ว่าจะต้องติดตาม และถ่ายทำไปพร้อมๆกัน ดังนั้นอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ควรเอาไปแต่ของที่จำเป็นเท่านั้นเพื่อเราจะได้สะดวก คล่องตัว ไม่เป็นภาระต่อตนเอง และควรระวังอย่างยิ่งอย่าทำเครื่องมือหายเป็นอันขาด ไม่ว่าจะเราเข้าไปไหนก็ตาม เราควรสำรวจเช็คอุปกรณ์ให้ดีก่อนออกเดินทางตลอด

อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม อย่างเช่น กล้องวิดีโอมินิดีวี, แบตเตอรี่, ที่ชาร์จแบตเตอรี่, เทปบันทึกภาพ, ขาตั้งกล้อง, ไมค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.การถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี

ในการถ่ายทำเราเริ่มไปพร้อมกับการเตรียมงาน จนไปจบตรงการสัมภาษณ์ สารคดีแนวชีวิต ซึ่งสารคดีแนวนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตมากกว่า ต้องมีความอดทน พยายาม รอบคอบในเก็บภาพรวมทั้งบันทึกเสียงด้วย เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง เราต้องกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาไม่อย่างนั้นอาจพลาดได้ภาพที่เราไม่คาดคิดก็เป็นได้ รวมทั้งเป็นการฝึกการเรียนรู้กับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและตัดสินใจในขณะนั้น

ภาพของสารคดีเรื่องนี้จะทำให้คนดูได้เข้าใจมากขึ้น ดังนั้นลักษณะการบันทึกภาพ ในการถ่ายทำ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

3.1ภาพกิจกรรม

3.1.1 ชาวมอแกน ลักษณะภาพที่ถ่าย เราจะเห็นภาพการใช้วิถีชีวิตหลังจากเกิดสึนามิว่าพวกเขามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงไหน

3.1.2 สังคมเมืองได้เข้ามาปรับเปลี่ยนชาวมอแกนให้เป็นสังคมเมืองมากขึ้น ลักษณะภาพที่ถ่าย เราจะเห็นว่าชาวมอแกนมีการพัฒนานำเทคโนโลยีเข้ามาใช้รวมถึงวัฒนธรรมที่ได้เปลี่ยนไปเมื่อสังคมเมืองเข้ามาอย่างไร

ภาพที่ 15 ภาพกิจกรรมวิถีชีวิตของชาวมอแกน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การวางแผนก่อนการตัดต่อ

ขั้นตอนของการสรุปจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นภาพหรือเสียงจากการสัมภาษณ์ มาสรุปเป็นบทในการตัดต่อสารคดีมันจะทำให้เราสะดวกต่อการเลือกภาพ รวมไปถึงแนวทางการตัดต่อด้วย และจุดเทจที่เราถ้ายามนั้นควรจัดเก็บให้เป็นระเบียบ เพื่อสะดวกต่อการนำมาตัดต่อ และหมั่นตรวจเช็คคำสั่งที่อยู่ในเทปนั้นอยู่มั่วนไหนควรแยกไฟล์งานเป็นหมวดหมู่ จนสุดท้ายเข้าสู่กระบวนการหลังการถ่ายทำ หรือช่วงลำดับภาพต่อไป

งานหลังการถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี (Post – Production)

ในส่วนงานหลังการถ่ายทำ เราต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเพื่อไปลำดับในการตัดต่อได้ออกมาเป็นเรื่องราวมากขึ้น โดยสมบูรณ์ การที่เราจะตัดต่อนั้นต้องเตรียมบท จุดเทจ เครื่องมืออุปกรณ์ในการตัดต่อให้พร้อม ถึงจะเริ่มในการลำดับภาพภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ได้ โดยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา ไม่ให้เกิน 20 นาที เพื่อไม่ให้คนดูเบื่อเกินไป แต่ต้องคุมประเด็นเนื้อหาและภาพให้ดูเข้าใจด้วย ขั้นตอนการทำงานหลังการถ่ายทำในเรื่องนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. อุปกรณ์และเทคนิคในการลำดับภาพ

การตัดต่อภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ ใช้โปรแกรม Adobe Premiere Pro กับ Adobe After Effects ในการตัดต่อ ปรับสี เพราะสะดวกและรวดเร็ว โดยการนำเอาจุดเทจทั้งหมดมานั่งดูทั้งหมดว่ามีอะไรบ้าง แล้วนำมาตัดออกมาเป็นส่วนๆแยกออกมาเป็นแต่ละคน จากนั้นก็ลำดับภาพการตัดต่อภาพ โดยเอาคำพูดบทสัมภาษณ์ของแต่ละคนมาตัดต่อก่อนแบ่งออกเป็นส่วนๆเก็บไว้ โดยดึงประเด็น และความน่าสนใจออกมา ก่อนจะนำไปตัดสลับกับภาพกิจกรรมของแต่ละคน แล้วนำดนตรีประกอบเข้ามาให้คล้อยกับภาพ เพื่อดึงอารมณ์คนดู พร้อมกับปรับแต่งสีในช่วงสุดท้ายให้ดูเหมาะสมกับสารคดีของเรา แล้วลองเรียงลำดับภาพทั้งเรื่องเพื่อจะรู้ว่าขาด หรือเกินในส่วนใด โดยให้ดูต่อเนื่องกัน โดยเอาประเด็นเป็นหลักในการเชื่อมโยงเรื่องเข้าหากัน ก่อนที่จะลำดับภาพเพิ่มเติม จนครบ และเสร็จสมบูรณ์

2. ขั้นตอนการตัดต่อเสียง

ในการตัดต่อเสียงต้องทำไปพร้อมๆกับการลำดับภาพ เพราะเราต้องใช้เสียงสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการเปลี่ยนภาพ และนำจังหวะดนตรีเป็นการปูอารมณ์ให้คนดูเกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับภาพยนตร์สารคดีของเรา โดยการนำดนตรีบรรเลงไม่มีเนื้อร้องมาใส่คลอในการเปิดเรื่องแล้วตัดเป็นเสียงสัมภาษณ์ สารคดีเรื่องนี้จะไม่เน้นดนตรีมากนักจะใช้แค่ช่วงเปิดและปิดเรื่องเท่านั้น เพื่อไม่ยอกให้เป็นการกระตุ้นอารมณ์คนดูมากเกินไป ยอกให้ภาพเป็นการเล่าเรื่องมากกว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 18 ภาพการคัดเลือกฟุตเทจ จับประเด็นการสัมภาษณ์

ภาพที่ 19 การลำดับภาพจากคำถาม ตัดเป็นเรื่องเดียวกัน โดยตัดตามบทที่วางไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง “ชีวิตชาวอมก๋อย” ได้ถ่ายทำสำเร็จไปด้วยดีตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ ด้วยความร่วมมือจากทีมงานและนักแสดง จนตลอดทั้งกระบวนการในการผลิตภาพยนตร์เรื่องนี้ แม้จะมีอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ก็สามารถแก้ปัญหาผ่านไปด้วยดี ดังสุภาษิตที่ว่า ฝัดเป็นครู จากที่นี่ทำให้ได้ประสบการณ์จากการทำงานนี้นำไปใช้ในอนาคตได้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ศึกษาศิลปนิพนธ์ฉบับนี้ได้

ปัญหาในขั้นตอนก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์

การเตรียมบทภาพยนตร์

ในขั้นตอนแรกก่อนทำศิลปนิพนธ์เรื่องนี้ ต้องศึกษาตนเองอย่างลึกซึ้งในความสนใจและแนวความถนัด เนื่องจากโดยส่วนตัวเติบโตจากภาคใต้อยู่อาศัยตั้งแต่เล็ก ๆ ย่อมอยากที่จะเสนอบทที่เกี่ยวกับทางภาคใต้ อีกทั้งยังชอบศึกษาหนังสือเกี่ยวกับสารคดี บวกกับความตั้งใจอยากศึกษาชีวิตของชาวอมก๋อย ที่เคยพบเห็นตามเกาะต่างๆ และสารคดีในประเทศกับต่างประเทศเท่านั้นจึงเป็นที่มาของการทำบทสารคดีชีวิตของชาวอมก๋อยในแบบฉบับของตนเอง

ปัญหาต่อมาของการเขียนบทภาพยนตร์สารคดี คือ จะทำบทประเด็นไหนที่ไม่ซ้ำกับสารคดีของคนอื่น และให้ดูไม่ซ้ำหลังเป็นปัจจุบันมากที่สุด จึงได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นของบท จึงได้รับคำแนะนำและข้อคิดต่างๆ พร้อมกับหาข้อมูลประเด็นของชาวอมก๋อยอย่างละเอียด อีกทั้งได้ความรู้จากทางปลัดอำเภอของจังหวัดระนองกับข้อมูลของอมก๋อยเกาะเหลา จึงทำให้สำเร็จออกมาเป็นบทภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการทำบทภาพยนตร์สารคดีนั้นต้องยึดประเด็นของเรื่องไว้ ไม่อย่างนั้นจะทำให้เกิดความสับสนและจะเกิดปัญหาตลอดของกระบวนการในการผลิตภาพยนตร์สารคดีได้ อีกทั้งควรศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูลให้ถ่องแท้แน่นอนก่อนการถ่ายทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การคัดเลือกนักแสดง

ในการหานักแสดงหรือบุคคลที่จะมาถ่ายทอดเรื่องราวในภาพยนตร์สารคดีนั้น ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลอย่างละเอียดพอสมควร ถ้าสามารถไปศึกษาด้วยตนเองได้จะดีมาก เพราะการทำสารคดีนั้นต้องอาศัยระยะเวลากับการศึกษานิสัยใจคอพอสมควร แล้วเราก็สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาคัดเลือกนักแสดงได้

การค้นหาสถานที่ถ่ายทำ

ในการหาสถานที่ถ่ายทำนั้น เป็นปัญหาอย่างหนึ่งเนื่องจากชาวอมก๋อยนั้นอยู่กันเป็นกลุ่มๆ ตามเกาะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หมู่เกาะสุรินทร์, อำเภอป่าเต็งรัง จังหวัดพังงา เป็นต้น แต่ด้วยข้อมูลที่ศึกษามานั้น เกาะต่างๆที่กล่าวมาชาวอมก๋อยดำรงชีวิตไม่ต่างกับคนใดซึ่งมีวิถีอย่างสังคมเมือง จนมาค้นพบเกาะเหลา นอก จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาวอมก๋อยยังดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น ปั่นไฟฟ้าใช้ในเกาะ, ตักน้ำจากบ่อนเขา เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นอีกกลุ่มๆหนึ่งที่ได้อิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียอีกด้วย

ดังนั้นสรุปในการหาสถานที่ถ่ายทำนั้นศึกษาให้ดีกว่าลงพื้นที่จริง เพราะการทำสารคดีนั้นต้องใช้เวลาในการถ่ายทำหลายวันหรือเป็นอาทิตย์ ควรติดต่อหาผู้ดูแลหรือมีความรู้ในพื้นที่นั้นเพื่อความสะดวกต่อการเดินทางและการสื่อสารทำความเข้าใจกับคนต่างถิ่น

การวางแผนก่อนการถ่ายทำ

ในการวางแผนการถ่ายทำนั้นก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่งในการถ่ายทำสารคดีเพราะสถานที่ที่จะไปนั้นเป็นจังหวัดระนองทางภาคใต้ต้องคำนึงถึงเวลาในการเดินทางและทีมงานที่ต้องพาไปด้วยว่ามีศักยภาพร่างกายพร้อมที่จะร่วมเดินทางไปด้วยหรือไม่ เพราะในการเดินทางนั้นระยะทางไกลและลงเรือไปเกาะอีก และติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าก่อนไปถ่ายทำ ควรวางแผนหาเวลาและวันให้แน่นอนสะดวกแก่ทีมงานและบุคคลที่จะไปถ่าย

ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะวางแผนการถ่ายทำ คือ ทีมงานมีเวลาไม่ตรงกันเป็นส่วนมาก และเนื่องจากต้องเดินทางลงภาคใต้อุปสรรคกับสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการถ่ายทำ ต้องคอยวันเวลาให้ตรงกันและยังใช้ทีมงานที่น้อยคนเลยไม่ค่อยมีปัญหาเท่าที่ควรทำให้การถ่ายทำเป็นไปด้วยดี

สรุปในการวางแผนการถ่ายทำนั้นควรหาวันเวลาให้เอื้ออำนวยสะดวกแก่ทุกๆฝ่ายเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาอื่นหลังในการถ่ายทำ

ปัญหาในขั้นตอนการถ่ายทำภาพยนตร์

เทคนิคและอุปกรณ์ในการถ่ายทำ

ปัญหาที่พบมากที่สุดในการถ่าย คือ การถ่ายทำกับอุปกรณ์ที่ใช้ในถ่ายทำ โดยปัญหาที่พบคือ สถานที่ที่จะไปถ่ายทำนั้นเป็นเกาะที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ในเวลากลางวันแต่จะปั่นไฟในเวลากลางคืนเท่านั้น ทำให้การถ่ายทำต้องแข่งกับเวลาและสภาพอากาศในแต่ละวันที่ไม่เหมือนกัน เช่น ฝนตก เป็นต้น และด้วยบนเกาะมีพื้นที่ลาดชันเป็นทรายทำให้การตั้งกล้องถ่ายเกิดการคลาดเคลื่อนได้ อุปกรณ์ที่พกไปด้วยอย่างไฟ 800 แเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตต์ ก็ไม่สามารถใช้ได้เพราะทั้งเกาะใช้ไฟฟ้าทั้งหมด 200 วัตต์ จึงตัดปัญหาโดยการถ่ายทำแบบ Night shot ภายในบ้านชาวมอแกนทำให้ได้ภาพการชีวิตในตอนกลางคืนสวยไปอีกแบบ อุปสรรคที่เกิดขึ้นบ่อยมาก คือ แบตเตอรี่กับเทปบันทึกนั้นชอบหมดในเวลาเดียวกัน จนเมื่อเดินทางลงไปถ่ายทำในรอบที่สองได้เตรียม แบตเตอรี่และเทปบันทึกสำรองไปมากพอสมควร

สถานที่ถ่ายทำ

สถานที่ถ่ายทำคือบนเกาะที่มีน้ำทะเลล้อมรอบ พื้นเป็นทรายลาดชันมีหิน ทำให้การเดินทางไปเก็บภาพในแต่ละที่ย่อมมีอุปสรรคมากเนื่องจากไม่ใช่คนพื้นที่ และเมื่อจะถ่ายทำกันจริงเกิดฝนฟ้าไม่เต็มใจ ไม่ว่าจะฝนตก หรือ แดดไม่มี เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะเดินทางไปหลบบนเกาะในหมู่บ้านมอแกนได้แต่ก็ย่อมเป็นคนแปลกหน้าสำหรับชาวมอแกน แต่ด้วยความที่ลงมาเกาะรอบสองชาวมอแกนพอยังคุ้นหน้าทำ และความอริยาศยดีทำให้สามารถเข้าไปถ่ายทำบ้านของชาวมอแกนได้

นักแสดง

ปัญหาที่พบของนักแสดงคือ การสื่อสารกับชาวมอแกน ถึงแม้จะพูดสำเนียงได้แต่ยังคงมีภาษามอแกนปนมาด้วยทำให้เกิดการสื่อสารไม่ตรงกันบ้าง พูดไม่ค่อยชัดบ้าง และด้วยที่เราเป็นคนนอกทำให้มอแกนบางคนไม่กล้าพูดด้วยก็มี ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการถ่ายทำ แต่โชคดีที่ชาวมอแกนไม่กลัวหรืออาการเกร็งต่อหน้ากล้องสามารถถ่ายทำไปได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาอีกอย่างคือ เมื่อถ่ายสัมภาษณ์ไปรอบแรกแล้วอยากกลับไปเก็บข้อมูลอีกรอบสองแต่ไม่เจอมอแกนคนเดิมที่ให้ข้อมูล หาทางออกโดยการลองพูดคุยกับมอแกนคนอื่นที่พอสามารถสื่อสารกับเราเข้าใจได้ แต่ก็ทำให้เสียเวลาไปเกือบทั้งวัน

ปัญหาในขั้นตอนหลังการถ่ายทำ

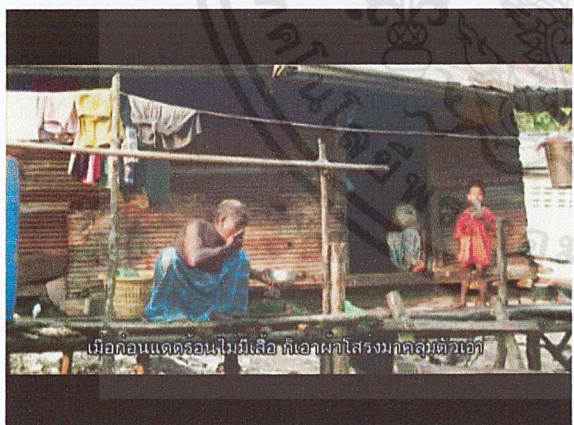
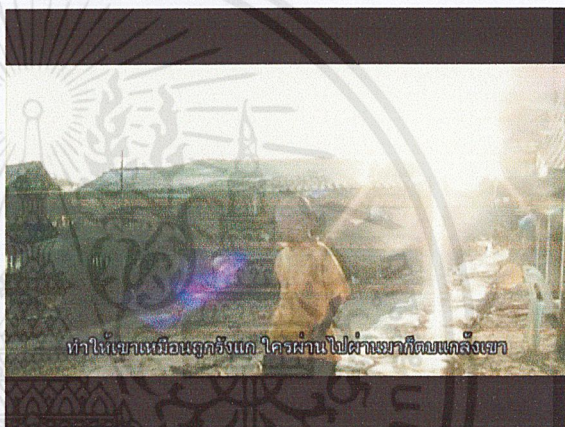
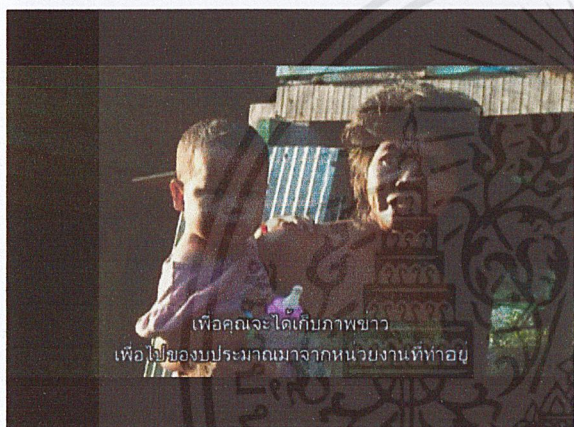
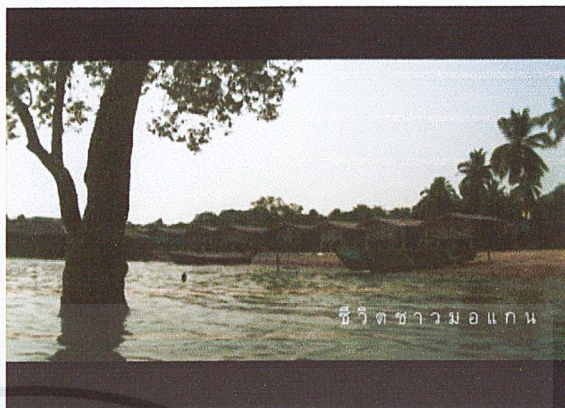
เนื่องจากสารคดีนั้นมี footage เยอะมากทำให้ในการตัดต่อกับโปรแกรมเกิดอาการรวนอย่างมาก เช่น ปิดโปรแกรมเอง, แรนเดอร์ไม่ได้ เป็นต้น แต่อุปสรรคย่อมมีทางแก้ไขหาทางทุกอย่างค่อยคิดค่อยแก้ไขไปตามลำดับความยากง่ายจนประสบความสำเร็จออกมาเป็นภาพยนตร์สารคดีเรื่อง “ชีวิตชาวมอแกน”

บรรณานุกรม

- สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้ : ผู้คนและชุมชนบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามัน. กรุงเทพมหานคร:สถาบันวิจัยเอเชียอาคเนย์ร่วมสมัย. มิถุนายน, 2552.
- โครงการนำร่องอันดามัน และชุมชนมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์. ชีวิตพวกเราชาวมอแกน...หมู่เกาะสุรินทร์ พังงา. กรุงเทพมหานคร : จริยสุนิทธวงศการพิมพ์ จำกัด, 2549.
- ปลาเดช ฅ ป้อมเพชร. โลกของชาวมอแกน มองจากความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- เดือนฤดี รักใหม่. คู่มือศิลปนิพนธ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณลาดกระบัง, 2551.
- My Sea - The Surin Islands Thailand. [ออนไลน์], สืบค้น 27 กันยายน 2553. เข้าถึงได้จาก http://www.youtube.com/results?search_query=My%20Sea%20%20The%20Surin%20Islands%20Thailand%20%20Part%201&search=Search&sa=X&oi=spell&resnum=0&spell=1Ivanoff, Jacques. Rings of Coral Moken Folktales. Bangkok : White Lotus Co.Ltd. 2001.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

